Yarım Ay

№ 114

Şubat 1940

15 krş.

Öğretmenler İçin

DERS NOTLARI

ve

Talebeyi Görme Araştırma

DEFTERİ

30 - 40 - 50 - 60 - 70 - 80

Talebelik

Olarak, yeni ders taksimatına ve müfredat proğramlarına uygun olarak tertip edilmiştir.

Resimli Ay Matbaasından arayınız!..

İZMİRDE

ANKARA PALAS

Telef. (3438)

İzmirin en modern, en temiz ve dürüst aile yuvasıdır. konfor, temizlik, istrahat, ucuzluk Ankara Palasın hususiyetlerindendir.

Banyo, kalorifer, mükemmel lokanta, pastahane ve kıraathaneyi camidir.

2 inci Tab'ı :

RIZA TEVFİK

HAYATI ve ESERLERİ

Adlı eseri Resimli Ay Matbaasından arayınız — Fiatı : 60 Kuruştur.

RESİMLİ AY'ın 1940 DUVAR TAKVİMLERİ

ile Muhtıra Defterlerini tercih ediniz! Hem mükemmel ve hem de ucuzdurlar. Toptan siparişlere tenzilât yapılır.

Türk Çocuklarına Müjde

(SAĞLAM ÇOCUK) Adındaki mecmuanız çıkıyor. Memlekette sizlere en güzel çocuk mecmuasını vermek için büyük fedakârlıklara katlandık 17 Şubat 1940 Cumartesi günü çıkacak olan bu dergiyi sabırsızlıkla bekleyiniz.

İçinde her mecmuadan daha zengin resim ve yazıları bulacaksınız. Sizi Serüvenden Serüvene koşturacak olan bu yazılar şunlardır:

Bizans Kapılarında Türkler - Doktorumuzun Öğütleri - Hikâye - Kelle Avcıları: Büyük Macera Romanı - Dünyadan Gelen Sesler - Masal - Karikatür - Bilmece - Kel Oğlan ve Kel Oğlan Mektep Kaçağı - Ayrıca Gürbüz Türk Çocukları ve en güzel Hikâye yazan Mektepli Musabakaları.

SAĞLAM ÇOCUK biricik dergidir muhakkak onu okuyunuz.

Siparişlerinizi Ankara Caddesi 1/99 Adalet Han Kat 1 No: 3-4 Umumi İdare merkezine yapınız — Telefon 20607

◆YARIM AY◆

15 Günde Bir Çıkar Edebî - ilmî - ictimaî Mecmuadır.

İdare Merkezi : İstanbul, Sirkeci Ebussuud Caddesi No. 1-3

RESİMLİ AY MATBAASI T. L. ŞİRKETİ.

Abonman Şartı : Türkiye için { 6 Aylığı : 175 Kr. / 12 „ 350 Kr. Ecnebî için { Yıllığı 1 İngiliz Lirası

Telefon : **23607** *Telgraf adresi :* **Resimliay** *Posta Kutusu :* **629**

Rica : 1) İdare işlerine ait muhaberelerin: Resimli Ay Matbaası T. L. Şirketi İdare Müdürlüğü

Yazı . . . . Yazı .

adreslerine yazılması.

15 Günden 15 Güne :

Trakya, Eski Eserlerini İhya, Yenilerini İnşa Ederek İlerliyor

Yazan : KADRİ OĞUZ

Mimari ve tarihi kıymetleri haiz şah-eserlerin muntazam bir program altında birer birer tamir edilerek kurtarılmaları, son beş yıl faaliyetinin Edirne ve Trakyaya malettiği en büyük kazançlardan biridir. Çünkü Edirneye kültür tarihimizdeki müstesna yeri veren biraz da bu eserler değil midir ?.

Beş sene evvel bu eserlerin Selimiye, Üçşerefeli.. gibi en büyüklerinden başlanarak ve sıra ile ikinci, üçüncü derecedeki cami, köprü, kârvansaray, hamam, kapalı çarşı ve sairenin birer birer ele alınarak asıllarına uygun bir tarzda, bazılarının ise hemen hemen yeni baştan denecek bir şekilde tamir edilmeleri, kültür ve imar bakımından, üzerinde durulmağa değer büyük hareketlerdendir.

Vakıflar Umum müdürlüğünün ve diğer alâkalı makamların külliyetli para yardımlarile yalnız Edirneye değil, Trakyanın Lüleburgaz, Babaeski, Tekirdağ, Havsa gibi şehir, kasaba ve hattâ köylerine kadar yayılan ve her adım başında Türkün yüksek kültür ve sanat kabiliyetini haykıran bu ölmez eserlerin birçoğu beş sene içinde tamir edilmiş ve geri kalanlarının da bir seri halinde kurtarılmalarına balanmıştır. Bu arada Edirnenin ticaret hayatında mühim bir mevkii olan Sinanın eserlerinden Alipaşa kapalı çarşısının da nihayet tamiri kararlaştırılmış ve işe başlanmıştır.

Harp felâketinden sonra sönmüş ve dörtte üçü boşalmış olan bu tarihî çarşı, bir iki senedenberi canlanmağa yüz tutmuştu. Şimdi de harap ve akıntılı yerleri Hazinenin ve Evkaf idaresinin ayırdığı 15,000 lira ile, mimarların nezaretinde tamir edilmekte ve 6 geçidi, 270 metre boyu, 17 buçuk metre genişliği ve 132 dükkânı olan bu çarşı, ayni zamanda sıhhi ve modern bir hale konulmaktadır. Tamirat en geç iki aya kadar bitecek ve çarşının canlanması Edirnedeki dükkân bubranını da karşılamış olacaktır. Bu çarşıda dükkânı olan şahıslar da dükkânlarını, tespit edilen şekilde tamire hazırlanmaktadırlar.

Gene Edirnede plân ve keşifleri bitmiş olan Ekmekçioğlu kervansarayı ile Rüstem paşa hanlarının Devletçe istimlâk ve imarına geçilmiş ve Edirnenin meşhur bedesteni de son zamanda Vakıflar Umum Müdürlüğü tarafından esaslı bir surette tamir olunmuştur.

Osmanlı devrinin üçer asırlık hamamları da bu cümledendir. Bunlar da mahallî belediyelerinin himmetile beşer bin lira sarfedilerek kurtarılmış ve umumi sağlık ihtiyacına hediye edilmiştir.

Edirnenin mevcudiyeti ile iftihar ettiği Büyük Sinanın şaheseri Selimiye camii

Bunlardan başk Edirnenin Üçşerefeli karşısındaki hamamların plân ve keşifleri de mimar Mazhar Altan tarafından tamamlanmış bulunmaktadır. 20,000 lira sarfile tamir edilecek olan bu hamamlar da, Sokullunun Mimar Sinana yaptırdığı şaheserlendendir. Vilâyet Umumi meclisleri ve Belediye meclisleri bunun için Belediyeler kanununa uyarak bir birlik yapacaklardır. Balkan harbine kadar işleyen ve şimdi harap bir halde bulunan bu hamamların istimlâk muamelesi yapılmak üzeredir. Bunlar gibi Havsa ve Lüleburgazda da gene Sokullu tarafından yaptırılmış hamamların keşif ve plânları da bitmiştir. Tam asfalt şose kenarında bulunan bu güzide eserler de önümüzdeki sene içinde kurtarılacak ve iyi bir hale konacaktır.

Diğer taraftan Başvekâletin yardımlarile Havsa nahiyesinde Sinanın büyük kıymetteki eserlerinden bir cami de 30,000 lira sarfile aslına uygun olarak yenibaştan denecek şekilde yapılmaktadır. İnşaat bir aya kadar bitecek ve Havsa içinden geçecek olan asfalt yol orada 13 metre genişletilerek Sinanın eserlerini içine alan güzel bir park vücude getirilecektir. Son günlerde Umumi Müfettişliğin mimar ve mühendisleri bu işle meşguldür..

Ecdadımızın özene bezene meydana getirdikleri bu müstesna sanat âbidelerinin böyle büyük maddî fedakârlıklarla seri halinde birer birer kurtarılmaları, milletimizin Cumhuriyet devrinde eriştiği kültür seviyesini tebarüz ettirme bakımından, inkılâp tarihimize geçirilmeğe değer hadiselerden sayılsa yeridir.

YAZAN:
ANTON ÇEKOF

BİR İDDİA

ÇEVİREN:
İlhan S. TANAR

Karanlık bir sonbahar gecesiydi. İhtiyar banker, on beş sene evvel verdiği bir ziyafeti düşünerek odasında asabi adımlarla aşağı yukarı dolaşıyordu. O ziyafette yemekten sonra, birçok mevzuların üzerinde dolaşan muhavere, bir aralık idam ve müebbet kürek cezaları bahsi üstünde durmuştu. Hazır bulunanlardan kimi idam taraftarıydı, bazıları ise, ölüm cezasını gayri ahlaki buluyor, yeniden halketmek kudretine malik olmadığı bir canı almağa hiçbir kuvvetin hakkı olmadığını söyliyorlardı.

Evsahibi olan banker, idam taraftarıydı:

— Ölüm cezasına mahkûm edilen insan hiç olmazsa ani ölür.. fakat müebbet hapse mahkûm edilenleri düşünün diyordu, her gün bir parça ölürler.

Aralarında yirmi beş yaşında, genç bir avukat ta vardı. Fikri sorulduğu zaman:

— Bence ölüm cezası da, müebbet kürek te gayri insanidir, demişti. Fakat, kendi hesabıma, ikisinden birini tercih etmek lâzım gelse, muhakkak ki ölünceye kadar hapis cezasını isterim. Nasıl olursa olsun yaşamak, ölmekten iyidir.

O zaman oldukça genç ve fazla paranın verdiği şımarıklıkla sadece kendi fikirlerini beğenen banker birden:

— Yalan söylüyorsunuz, diye haykırmıştı. İki milyon lirasına bahse girerim ki, hapishane hücresinde beş sene bile dayanamazsınız.

Avukat soğukkanlılıkla cevap verdi:

— Eğer sözünüz ciddî ise, beş değil on beş sene hapishanede kalabileceğime bahse girerim.

— On beş mi? Kabul. Efendiler, hepiniz şahit olun.. genç avukat arkadaşımız, on beş sene hapishanede oturup çıktıktan sonra kendisine iki milyon lira vereceğim. Fakat bahsi kaybedeceğine eminim. Aklını başına topla, dostum, iki milyon benim için birşey değil ama, sen hayatının en güzel iki üç senesini beyhude yere ziyan etmiş olacaksın. İki üç diyorum, çünkü kabil değil daha fazla dayanamazsın. Sana acıyorum, dostum.

Şimdi banker, bu muhavereden on beş sene sonra odasında aşağı yukarı dolaşarak o ziyafet gecesini düşünüyordu. Neden sanki böyle budalaca bir bahse girmişti? Genç avukatın on beş senesine, kendisinin iki milyonuna yazık değil miydi? Bu hareketlerile müebbet hapis cezasının, ölüm cezasına müreccah olduğunu isbat etmiş olacaklar mıydı? Şüphesiz hayır.

Hemen o akşam, avukatın, bankerin köşkünün bahçesinde tek bir odaya hapsedilip gayet sıkı nezaret altında bulundurulmasına karar verilmişti. On beş sene zarfında, bu odanın haricine çıkması, hususî gardiyanından başka insanlarla temas etmesi, mektuplaşması gazeteleri okuması yasaktı. Odasına bir piyano konmuş, istediği kitapları okumasına, tütün ve şarap içmesine müsaade edilmişti. Ne istiyorsa, bir kâğıda yazarak oda kapısının altından dışarı bırakacaktı. Konuşmak memnudu. Mahpusiyet müddeti 1870 senesi ikincitešrininin 14 ncü günü saat on ikide başlıyarak 1885 senesi ikinci teşrininin 14 ncü günü saat on ikide bitecekti. Saat on ikiye iki dakika kalarak bile kaçmağa teşebbüs etse, banker bahsi kazanarak iki milyonu vermiyecekti.

İhtiyarî mahpusluğunun ilk senesinde, avukat, hatıra defterine kaydettiği

Avukat, hatıra defterine kaydettiği kısa notlardan anlaşıldığına göre, yalnızlıktan ve iç sıkıntısından çok muztaripti.

kısa notlardan anlaşıldığına göre, yalnızlıktan ve iç sıkıntısından çok muztaripti. Gece gündüz, mütemadiyen piyano çalıyordu. Tütün ve şarap istemiyor, «şarap arzuları kamçılar» diye yazıyordu, bir mahpusun en büyük düşmanı ise arzudur. Tütün de odasının havasını kirletiyordu. Aşk ve macera romanları, hafif komediler okuyordu.

İkinci sene, piyano sesi duyulmadı, mahpus yalnız klâsikleri okudu. Beşinci sene, şarap istedi, pencerenin camından bakanlar, o seneyi sadece yemek, içmek ve yatağının üstünde sırtüstü yatmakla geçirdiğini söylediler. Okumuyordu. Bazı geceler sayfalarca yazıyor, fakat sabahleyin bütün yazdıklarını yırtıyordu. Bir iki defa yüksek sesle ağladığı duyulmuştu.

Altıncı sene, ecnebi lisanlar öğrenmeğe başladı. Tarih ve felsefe kitapları okuyor, geri kalan zamanda ise birkaç yabancı dile birden çalışıyordu. Bir defa altı lisanda yazdığı ayni cümleyi bankere göndermişti.

Onuncu senesinden sonra, avukat masasının başında kımıldamadan oturarak yalnız din kitaplarını okudu. Bütün bir seneyi İncil okuyarak geçirdi. Banker altı lisanı iki üç senede mükemmel öğrenen bir adamın bir sene İncili anlamağa çalışmasını garip buluyordu.

Müddetin son iki senesinde, her nevi kitap istemişti. Bazan bir roman, bazan tarihî bir eser, bazan da kimya ve nebatat kitapları bile okuyordu.

İhtiyar banker, on beş senenin hadiselerini birer birer hatırladıkça büsbütün asabileşiyordu: Yarın saat on ikide hürriyetine kavuşacak. Bahsi o kazandı, mukavelemize göre ona iki milyon vereceğim. Zaten bütün servetim okadar birşey kaldıydı, ben artık mahvolmuş bir adam sayılırım.

On beş sene evvel milyonların sayısını bile bilmiyordu. Fakat şimdi serveti azalmış, borç içinde bir adamdı.

Başını yeisle avuçlarının arasında sıkarak düşünüyordu:

"Bu mel'un adam niçin ölmedi? Henüz kırk yaşında.. alacağı iki milyonla mükemmel bir hayat tanzim eder, evlenir..

Saat gece yarısından sonra ikiyi çaldı. Evin içinde çıt yoktu. Banker gürültü yapmamağa gayret ederek kasasını açtı. Mahpusun odasının anahtarını çıkardı.

Bahçe soğuk ve rüzgârlıydı. Sert bir rüzgâr insanın yüzüne batıyordu. Bekçinin kulübesinde de ışık yoktu. Mahpusun odasına yaklaşan banker: «eğer muvaffak olursam, bütün şüpheler bekçinin üzerinde toplanacak» diye düşündü.

Mahpusun odasında sönük ışıklı bir mum yanıyordu. Üzerinde birçok açık kitaplar bulunan masanın önünde, avukat hareketsiz oturuyordu. Banker kapıyı anahtarla sessizce açtı ve bekledi. Hayret ifade eden bir ses, bir hareket

Mu. Binal'a

DENİZ

Şahlanıp gürleyen deniz ne hoştur!.
Ardına bakmadan yol alır gider.
Sevgi rüzgârları yaman coşturur;
Apaçık çarpışır, «yeneceğim!..» der.

Bu döğüşü tanır her yalçın kaya;
Onu yıldırmıyor vefasız yıllar.
Gönül bağlamış güneşe, aya:
Serbest hayat adlı bir leylâsı var.

Gözleri rüyalı, nabzı canlıdır;
Kimseler anlamaz fakat derdini.
Yıldızlar, tuttuğu bahar dalıdır;
Gökler, taç edindi alın terini.

Bu deniz benziyor insan kalbine:
İçindeki sesler olmuş pusula.
Yolcudur. Gidiyor yar iklimine:
Ne yazık: uzaktan kaçıyor sıla.

Tevfik TANYOLAÇ

umuyordu. İki üç dakika geçtiği halde hiç ses çıkmadı.

Bir müddet daha bekledikten sonra, cesaretini toplayıp mahpusun yazı masasına yaklaştı.

Masanın önünde oturan, bir insan değil de sanki bir iskeletti. Derisi, soluk, kirli sarı bir renk alarak kemiklerine yapışmıştı. Kadın saçı gibi kıvrılarak ensesine dökülen saçları, omuzlarında sakalına karışıyordu. Alnını dayadığı eli acınacak kadar zayıftı. Yüzünün buruşuklarına, saçlarının arasındaki beyaz tellere, gözlerinin çöküklüğüne bakanlar, kabil değil onun kırk yaşında olduğuna inanmazlardı.

Masanın üstünde bir mektup vardı. Banker mektubu alırken « zavallıcık uyuyor, rüyasında muhakkak yarın alacağı milyonları görüyordur!» diye düşündü. «Bu yarı ölü vücudu yatağın üstüne atıp bir yastıkla yüzünü kapatırsam, en dikkatli bir muayene bile ölümün cebrî olduğunu meydana çıkaramaz. Fakat evvelâ mektupta neler yazmış bakalım, okuyalım..

Banker zarfı açtı ve okumağa başladı:

«— Yarın saat on ikide, hürriyetime kavuşacağım. Fakat bu odadan ayrılıp güneşi görmeden evvel size birkaç söz yazmağı münasip görüyorum. Kendi temiz vicdanımın ve beni nerede olsam gören Allahın önünde yemin ederim ki hürriyet, hayat, sıhhat ve kitaplarınızın dünya nimetleri dediği bütün şeylerinizden nefret ediyorum.

On beş senedir, devamlı bir gayretle insan hayatını tetkik ettim. Vakıa, ne güneşi, ne toprağı, ne de insanları görmedim ama, kitaplarınızla, mis kokulu şaraplar içtim, şarkılar söyledim, güzel kadınları sevdim, ayak basmamış ormanlarda geyik avladım. Şairlerin dehalarının mahsulü olan rüya gibi, bulut gibi güzel kadınlar geceleri rüyalarıma girerek bana baş döndürücü masallar anlattılar. Kitaplarınızla, sayısız memleketler fethettim, aldığım şehirleri yakarak, yağma ederek mahva sürükledim, mucizeler yarattım, yeni dinler icat ettim.

«Kitaplarınız bana akıl öğrettiler. Asırlardanberi meydana gelen düşünceler, eserler, bilgiler kafamın içine bir küçük ur halinde yerleşti. Biliyorum ki, şimdi ben hepinizden daha akıllıyım.

«Ve bütün dünya nimetlerinden, fikirlerinizden, kitaplarınızdan iğreniyorum. Herşey boş, manasız ve bir serap kadar aldatıcıdır. Ne kadar güzel, mağrur, akıllı dahi olsanız, ölüm sizi ergeç, tavan arasında sıçanın canını alır gibi, avucuna alacaktır. Ebedi adını verdiğiniz dâhileriniz bile bir gün yok olacak, çünkü arzın ebedî olmadığını, olmıyacağını biliyoruz.

«Hepiniz çılgınsınız.. yanlış yola sapmışsınız. Yalanı hakikat, çirkinliği güzellik diye kabul ediyorsunuz. Birdenbire, elma ve portakal ağaçlarında meyva yerine kurbağa ve kertenkeleler yetişse, güllerden terli bir atın kokusu intişar etmeğe başlasa, hayret içinde kalırsınız. Ben de, cennetin yerine arza ehemmiyet veren sizlere öyle şaşıyorum.

«Sizin hayatınızın başlıca gayesi olan şeye karşı duyduğum tiksintiyi isbat etmek için, bir zaman hayaliyle yaşadığım iki milyon liradan vaz geçiyorum. İki milyon üzerinde olan hakkımdan kendimi mahrum etmek için, on ikiye iki dakika kalarak mahpesimden kaçarak mukaveleyi bozacağım. Bahsi kaybetmiş olacağım.»

Mektubu bitirince, banker, halâ uyuyan garip adamın saçlarından öptü ve ağladı.

Kapıyı tekrar kilitliyerek çıkarken, derin bir şaşkınlık ve yeis içindeydi. Borsada milyonlarını kaybettiği zaman bile belki bu kadar şiddetli bir keder duymamıştı. O gece sabaha kadar düşünmekten ve ağlamaktan gözüne uyku girmedi.

Ertesi gün öğleyin, bahçıvan koşarak bankerin yanına geldi ve mahpusun pencere camını kırarak kaçtığını, bahçe kapısından çıkarak gözden kaybolduğunu haber verdi.

Banker derhal, şahitlerle birlikte avukatın on beş sene mahpus kaldığı odaya giderek bahsi kazandığını tesbit etti. Lüzumsuz dedikoduların önüne geçmek için firarî mahpusun mektubunu kimseye göstermedi, kasasına kilitledi.

LÂLE DEVRİNDEN BİR YAPRAK

Yazan: Tevfik PARS

Ahmed III, devlet umurunu tamamen İbrahim paşanın eline bırakmış, kendisi de zevk ve safaya dalmış, memleketin her yanında bir eğlence merakıdır başlamıştı...

Boğaziçinin en güzel yerlerinde, İstanbul şehrinin en cana yakın semtlerinde muhteşem saraylar vücude getiriliyor, Sadâbad, Hümayunâbad, Umurâbad, Hüsrevâbad gibi kasırlar, büyük bir sür'atle inşa ediliyordu...

İstanbulun her tarafında mimarî faaliyet göze çarpıyor, Kadıköy ve Çiftehavuzlar sahillerinde kâşaneler yapılıyor, Kâğıthane deresi kazdırılıyor, iki tarafına mermer rıhtımların temelleri atılıyordu...

Bu faaliyet, yalnız mimari üzerinde kalmıyor, şehrin dahilî tanzifatına bile tesir yapıyordu.. Meselâ, Balıkpazarı civarında oturan Musevilerin sokakları pislettiği nazarı dikkate çarpıyor, ve bunun önüne geçmek, şehrin temizliğine halel vermemek için evleri satın alınıyor, kendilerine şehir dışında iskân etmelerine dair ferman sadır oluyordu.

İbrahim paşa, İstanbulun güzelleşmesi için yalnız saraylar, kasırlar inşa ettirmekle kalmıyor; bahçeler, gülüstanlar vücuda getiriyor, Osmanlı zevk ve san'atını senelerce işgal eden bin bir çeşit lâleler yetiştiriyor, ve bütün İstanbul halkını da bu iş için teşvik ediyordu...

Artık o devirde İstanbul öyle bir hale geliyordu ki, Avrupanın birçok tanınmış ressamları, Boğaziçi sahillerinde, muhteşem sarayların, harikulâde kasırların bahçelerinde aylarca çalışarak tablolar vücude getiriyor, paytahtın güzelliğini ifade eden gazeller inşad ediliyor:

Bu Şehri Stanbul ki bi misl-ü- bahadır,
Bir senkine yekpare Acem mülkü fedadır.

Gibi manzumeler işidiliyordu...

Şehrin imar ve tezyini bir hayli ilerledikten, Osmanlı san'atının birer âbideleri mesabesinde olan çeşmeler, camiler inşa edildikten, ve bilhassa Sadâbad kasrının bütün teşkilâtı hitama erdirildikten sonra, Ahmet III devrinin göz alıcı eğlence âlemleri baş göstermiş, ve bu illet az zamanda halk arasınada sirayet etmiş bulunuyordu...

İlkbahar gelir gelmez paytaht, güllük, gülüstanlık oluyor, hele Sadabadın zümrüdi sahilleri atlas döşemeli sandallarla doluyor, büyük çınarların koyu gölgelerinde, kızıl çiçekli ergovan ağaçlarının diplerinde Nedimin en güzel gazelleri okunuyordu:

Bir safa bahşedelim gel şu dil-i-naşade,
Gidelim servü revanım, yürü Sadâbade.
İşte üç çifte kayık iskelede âmade.
Gidelim servü revanım, yürü Sadâbade.

Gülelim, oynayalım, kâm alalım dünyaden,
Mai tesnim içelim çeşmei nev peydadan.
Görelim abı hayat akdığın ejderhadan.
Gidelim servü revanım, yürü Sadâbade.

Geh varıp havz kenarında hıraman olalım
Geh gelip kasrı cenan seyrine hayran olalım
Kâh şarkı okuyup, kâhi gazelhan olalım,
Gidelim servü revanım, yürü Sadâbade.

Halkın bir kısmı, buraya arabalarla gelir; dışarısı rengârenk çiçeklerle süslenmiş, içerisi ipeklerle döşenmiş olan bu şabane beygirli zarif arabalar, Sadâbada ayrı bir zevk, ayrı bir renk verirdi...

Fakat şu muhakkaktı ki, Kâğıthane safalarına en büyük hususiyeti veren Üçüçnü Ahmedin, Sadrazamın veya süfera ve bazı erkânın gelişleri idi...

Onlar, bazan her biri birer san'at eseri olan büyük saltanat kayıklarile Sadâbada gelirler, ve bu zümrüdi mesirenin her köşesinde toplanan kalabalığa ayrı bir neş'e, ayrı bir heyecan verirlerdi...

Sonra, narin yapılı küçük hanımların, çapkın bir mana ile başlarına oturttukları feslere bağlanmış ince tül yaşmaklar, sıkma feraceler gözleri alır; kulaklar, sandallardan yükselen tanbur seslerine kabarır; nazarlar, ahu bakışlı kadınların üzerlerinde kalırdı...

Üçüncü Ahmed, sadece Sadâbada gitmez, bütün eğlencesi orada geçirdiği zamanlara inhisar etmezdi.. Meselâ, bazan Neşadabad kasrında, Çiftehavuzlarda, Bendlerde vakıt geçirir, mecmuu

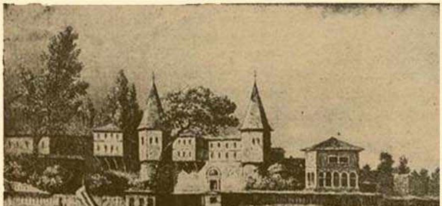

Kadıköy ve Çiftehavuzlar sahillerinde kâşaneler yapılıyor.

Boğaziçi sahillerinde, muhteşem sarayların, harikulâde kasırların bahçelerinde aylarca çalışarak

altmış, yetmiş kişiyi bulan sazendelerin, hanendelerin iştirakile süferaya mutantan ziyafetler verirdi...

İbrahim paşa, bütün bu ziyafetlerde büyük bir debdebe ve ihtişam arzeder, üzerine ekseriya ferace kürkü giyer, ince, uzun parmaklarına son derece kıymetli elmas ve zümrüt yüzükler dizerdi..

Ahmed III ve maiyeti Kâğıthane ziyafetleri, Çırağan safalarile meşgul bulunurken, elçilik binalarında göz alıcı kabul resimleri, o zamanın meşrebine uygun harikulâde mutantan suvareler, balolar, çaylar tertib ediliyor, hele on beşinci Luinin sefarethanesi geceli, gündüzlü işinuş içinde inliyordu...

O zamanlar, Belgrad köyü, İstanbulun hemen hemen yegâne sayfiyesi, memleketin en zenginlerinin, ve bütün bol paralı ecnebîlerin en ideal mesiresi idi...

Orasını bilhassa kadınlar çok zevke uygun buluyor, şehirden bıkmışlar, daha doğrusu kendilerine tatlı macera aramağa çıkmışlar için, Belgrad köyü, içimine doyum olmaz bir menba oluyordu...

⁂

Ahmed III, o devrin eğlenceye en düşkün Krallarına taş çıkartacak şekilde eğlencelerine devam ediyor. İbrahim paşa da, hem devlet umuru ile meşgul oluyor, hem de zevk ve safa âlemlerini birinzibat altına almağa çalışıyordu...

Ve hakikaten, bütün bu müddet zarfında da memlekette bir silâh patlamamış, bir burun kanamamıştı...

Artık herkeste güzel sanatlara karşı derin bir meclûbiyet hasıl oluyor, bilhassa kıyafetlerde büyük tebeddüller başlıyordu..

O devirdeki hanımların dahilî kıyafetleri son derecede hayranlık uyandıran bir mükemmeliyette, şarkın giyim zevkini asırlarca dünyanın dilinde dolaştıracak kıymette idi..

Meselâ, sultanlar, en ağır kumaşlardan uzun etekli entariler giyerler, arkalarına baştan aşağı inciler dizerler, düğmelerini kâmilen elmas taşlardan dikerlerdi...

Kulaklarına, ceviz büyüklüğünde gayet kıymetdar pırlanta ve elmas küpeler takarlar; gerdanlarına, yumurta iriliğinde zümrüdlerle müzeyyen inci kolyeler asarlar; incecik bellerine elmaslarla işlenmiş geniş, altın kemerler sararlar; büyük itinalarla hotoz yapılmış başlarına, yakuttan güller, incilerden çiçekler takarlardı...

Parmaklarındaki yüzükler, emsali görülmemiş derecede büyük kıymetli taşlardan olur, o bin itina ile yapılan saçlarına, elmas ve zümrütten mamul iğneler konurdu...

Sonra, narin yapılı küçük hanımların, çapkın bir mana ile başlarına oturttukları feslere bağlanmış ince tül yaşmaklar, sıkma feraceler gözleri alır

Sonra, birçok hali vaktı yerinde olan hanımların kıyafetleri de ağızları sulandıracak, giyim hususunda en müşkülpesendleri bile hayran bırakacak kadar güzeldi:

Ayaklarına penbe ipekten zarif bir şalvar giyerler, ve kenarlarını da kâmilen işlerlerdi.. Gene beyaz ipekten terliklerine, sırma ile oyalar yaparlar, bazı yerlerine ibrişimden püsküller takarlardı...

Bu zarif şalvarın üzerine giyilen gömlekler de harikulâde güzel olur, onun içinde bulunan bir kadın, çirkin bile olsa; civan gibi dururdu.. Kumaşları ipekten, yahut beyaz satenden yapılır, etrafı işlemeli kolları, bileklere kadar bol olarak bırakılırdı.. Yakaları elmas düğmelerle iliklenir; beyaz, düzgün bir göğsün bütün letafeti olduğu gibi belirir; bu incecik ipek kumaşların arasından fırlamak için çırpınan, elmas iğnelerle tutturulmuş zarif yakaların altından munis bir şişkinlikle taşan bu göğse takılacak bir göz, delirirdi...

Sonra, üzerlerine ayrıca, kolları uzun, kenarları sırma işlemeli, boydanboya incilerden düğmeler dizili entariler giyerler; narin bellerini de kalın altın kuşaklarla kemerlerlerdi...

Bu kemerlerin üzerlerini, inciler, elmaslarla süslerler, fazla masrafa girmek, fazla para sarfetmek istemeyenler de, kemerlerini beyaz satenden yapmakla iktifa ederlerdi...

Son derecede düzgün taranmış başlarına, etrafı inciler, elmaslarla tezyin edilmiş kadifeden hotozlar yaparlar; bazı yerlerine de incilerden çiçekler, rengârenk yakutlardan kolyeler, elmaslardan yaseminler takarlardı...

Ahmed III zamanının bu dahili kadın kıyafeti, ne kadar harikulâde ise, sokak kıyafetleri de o nispette fevkalâde idi...

Fakat... Bir gün devlet mekanizmasında bir aksaklık görülür, görülmez, avamın taassup hislerini okşamak için hanımların zarif giyimlerine hücum edilmiş; edebiyatta, şiirde, san'atta gösterilen büyük incelik, maalesef, onları yaratanlara karşı gösterilememişti...

Üçüncü Ahmet devrinde İstanbuldan bir manzara

SOKAK KEDİSİ

●

YAZAN:
Muazzez Tahsin BERKAND

●

Dün sabah pencereml açtığım vakıt karşıki alçak evin duvarının dibinde, birden yirmi otuz santimetre yüksekliğinde ve etrafı tuğladan, üstü saçtan bir kulübe gördüm. Çocuklar, mahallenin emektar kedisinin yavrulaması için bir köşe hazırlamışlardı.

Bu kedi, senelerdenberi bizim sokağın demirbaş eşyalarından biridir. Gün geçmez ki, bir cumbadan ötekine:

— Kedi çocuğun südünü içti.

— Kedi tavuğun kanadını kaptı.

— Başımı çevirecek oldum, kedi gelip ciğerimi kapmasın mı?

Gibi şikâyetler iriştirilmesin.

Hâl böyle iken, gene mahallelinin ona karşı hernedense, bir muhabbeti vardır ve onun yavrulaması her zaman için alâka ile karşılanan hâdiselerden biridir.

Bazan sokağın bu derebeğini bir çuvala koyup yavrularile beraber denize atmak, yahut Hayvanları Koruma cemiyetine teslim etmek gibi bir cereyan uyanıyorsa da, buna muhalefet edenler çok olduğu için gene vazgeçiliyor ve o, evlerden kendisine verilen artıklar veya hile ile kapıp kaçırdığı yiyeceklerle hergün biraz daha semirerek sokağın hükümdarı kalıyor.

Bu sözümde mübalâğa var sanmayın.. gayet doğrudur. Ondan başka kedi bizim sokakta barınamıyor: hattâ kendi yavruları bile, büyüdükleri zaman buradan tardediliyorlar.

Ben kendi hesabıma bu hayvanın birçok azizliklerine uğradığım halde, gene onu sevmekten vazgeçemiyorum: Hem simsiyah vücudu, yeşil gözleri, edalı tavırları için, hem de bende yarattığı hatıralar için...

Ben on sekiz yaşındayım. Bundan sekiz sene evvel, kedinin doğduğunu bugünmüş gibi hatırlıyorum. Cılız, çirkin, uyuz bir anadan dünyaya gelmiş ve hemen yaramazlığı, kurnazlığı ve gevezeliğile çoluk çocuğa kendini sevdirmişti. Biraz büyüyünce de mahalle kedilerinin başına belâ kesilmiş, hepsini sokağımızın hududu haricine atmıştı.

Karakedi ile aramız pek iyidir. Kışın en soğuk havalarda onun ahenktar, şımarık, sıcak sesinin:

— Miyav! Miyav!

Diye inlediğini duyar duymaz, zavallı hayvancığa içim acır ve çok defa evdekilerin şikâyetlerine kulak asmadan yatağımdan fırlayıp ona kapıyı açarım.

O zaman karakedi eteklerime sığınır, çıplak ayaklarımı yalar, aklı sıra bana minnettar olduğunu göstermek ister. Yalan. Nankör bir hayvandır o... Fakat ne çıkar? İnsanların nankörlerini seviyoruz da, hayvanları neden sevmiyelim?

Kendimi çok yalnız ve zavallı duyduğum, hattâ yalnız odamda isimsiz bir korku ile titrediğim gecelerde, bu kedinin miyavlâması bana yalnızlığımı unutturur, yakın bir arkadaş gibi beni teselli eder.

Onun hulyalı, mesut, kâbuslu gecelerime karışan dost sesi bana binbir hatıra ulaştırır, başımın içinde türlü türlü sahneler yaşatarak beni avutur.

Onu ne zaman sevmeğe başlamıştım? Üç sene kadar oluyor. Bir gün mektep'ten gelirken sokak başında viranede bizim derebeğinin, iki ayağı üzerine oturmuş, başını önüne eğmiş, mahzun bir tavırla durduğunu gördüm. Bunun şimdiye kadar vukuu yoktu. O, günün sıcak saatlerini viranenin bir köşesinde uyuklamakla, geceleri de bir damdan ötekine zıplamak, haşarı, afacan hallerile mahalleyi altüst etmekle geçirirdi. Güneşin altında, gerine gerine ve insana tenbellik veren bir gevşeklikle uyuyacak yerde, böyle dimdik ve mahzun bir vaziyette durması merakımı çektiği için yavaşça yaklaştım. Beni görünce, mutadı hilâfına, miyavlamadı, ayni şekilde hareketsiz durdu. Yüzünde ve gözlerinde kuvvetli bir acının izleri vardı. Vah zavallı karakedim, sana ne olmuştu böyle?

Onu teselli için okşamak istedim, eğilirken gözüm yerde, tam berikinin yanında cansız yatan bir başka kediye gitti ve onu tanıdım. Bizim yaramazın sevgilisi idi. Kaç kere onları bu viranede yakalamıştım. Karakedinin onu görünce öyle bir cilveleşmesi, öyle kırılıp dökülmesi vardı ki... Eşini kaybeden bu dişinin derin ıstırabı kalbimi altüst etmişti. Karakediyi kucağıma almak istedim, pençesile elimi tırmaladı, kulaklarının altındaki hassas noktayı okşamak istedim: "Hır..." diye vahşi bir ses çıkararak beni korkuttu.

Karşımda derin ve gizli bir acı duyan ve bu acısını dışarı vermek istemeyen içli bir kadın görüyormuşum gibi, kalbimin ince bir damarı sızlamıştı.

Bu sessiz ıstırap sahnesi ne kadar sürdü, bilmiyorum. Hava çok sıcak olduğu için arsada fazla duramadım, akşam serinliğinde kedinin romanını merak edip sokağa çıktığım zaman da çöpcü hayvan leşini kaldırıp götürmüştü.

Hayvanların kalplerinde mutlaka bizim anlayamadığımız bir hassas köşe olmalı ki, o günden sonra sokak kedisi benimle dost olmuştu. Ne zaman yanından geçsem, tatlı tatlı yüzüme bakar, başını eteklerime doğru uzatarak kendisinin oradaki mevcudiyetini bildirirdi. Ben de, ne kadar acele bir işim olursa olsun, onun önüne yiyeceğini vermeden ve siyah kadife başını okşamadan geçip gidemezdim.

İşte dün sabah karşıki alçak evin kapısı dibindeki küçük doğumhaneyi görür görmez kendi kendime:

— Vefasız kedim, birkaç sene evvel ölen sevgilisine tekrar hiyanet etmiş!

diyerek gülümsedim.

Artık her zamanki gibi bana iş çıkmıştı. Evvelâ lohusa ile, sonra da minimini'lerle meşgul olacaktım. Tıpkı anasine benziyen bir yavru olursa bu sefer onu, o hain derebeğinin zulmünden kurtarıp evime almağa kat'iyen azmetmiştim.

Beklemek uzun sürmedi. Bu sabah, şayet gece doğmuş yavrular varsa, mahallenin çocukları uyanıp onları rahatsız etmemeleri için, erkenden sokağa fırladım ve yavaşça kulübenin üstündeki saç parçasını açtım.

Yarabbi, ne feci bir manzara ile karşılaşmıştım! Bir sürü kediye karşı duracak kadar kuvvetli olan zavallı karakedi, bir kaplan ihtişamile ortalıkta dolaşarak herkesi yıldıran ve bir evin kapalı ve müstebit muhitinde yaşayamıyacak kadar serkeş ruhlu olan bu cesur hayvan, kanlar içinde yatıyordu... Etrafında, gözleri henüz açılmamış beş tane yavru vardı.

İlk şaşkınlık dakikası geçtikten sonra elim yavrulara gitti. Bir tanesi, simsiyah tüylerile anasını hatırlatıyordu. Onu almak istedim, vücudu buz gibi idi, ötekileri yokladım, onlar da analarile beraber, belki de doğmadan evvel ölmüşlerdi.

Zavallı karakedi öldü... Şimdi kışın soğuk gecelerinde yatağımda uykunun gelmesini bekliyerek bir yandan bir yana dönerken:

— Miyav! Miyav! diye ahenkli, mânalı bir ses bana arkadaşlık edemiyecek, ıssız gecelerin hâkimi olan karakedinin tatlı sesi sokağı dolduramıyacak.

Onunla beraber mahallemizin ruhundan birşey de eksildi.. öldü.

LEYLÂKLAR

— Jülideden arkadaşı Nerimana mektup —

Yazan : Kerime NADİR

Sevgili kardeşim:

Sana küçük odamdan yazıyorum. Akşam yakın.. güzel bir ilkbahar günü bitmek üzere. Pencereme kadar tırmanan hanımellerinin kokuları içinde mes'ut ve neş'eliyim.

Göztepeye geleli on beş gün oldu. Dayım bu sefer beni bir türlü bırakmağa razı olmuyor, hiç olmazsa bir ay yanında kalmamı istiyor. Halbuki, bazı hazırlıklar görmek için yarın İstanbula inmek mecburiyetindeyim: Haftaya nişanım var!!.

Kaydettiğim son cümle seni büyük bir hayrete düşürdü değil mi?. Nişan!. Jülidenin nişanı!.. Buna kim inanırdı?..

Canım kardeşim; o kadar düşünme! sana herşeyi anlatacağım:

Dünyada, „ mes'ut olmak " keyfiyetine daima dudak bükerdim. Benim için saadet, beslenen bir emelin tecellisinden ibaretti ki, bunun dışında kalan her avunma çaresi bana iğrenç görünürdü.

Yirmi üç yaşımda olmama rağmen, saçlarımın yarısı beyazlandı. Yüzüm çok acı çekenlerin çehrelerinde görülen derin ve yorgun çizgilerle doldu.

Bütün bunlar, gençliğimin heder olmasına acımadan, yıllar süren büyük sevgimin mükâfatı değil mi?.

Bana nasihat eder, teselli verirdin. " Sekiz sene yolu beklenen bir nişanlının, bir gün evli olarak dönüşü affedilemez bir cinayettir! „ derdin.

Haklıydın, haklısın!. Fakat gönlüme söz geçiremezdim.

Yıllarca onun için yaşamış, onun zevklendiği şeylerden zevk duymuş, sevmediklerinden kaçınmış, hertürlü neş'e ve kederine bütün ruhumla iştirâk etmiştim.

Nasıl birdenbire kendimi ondan koparır, yalnızlığın ve boşluğun ta ortasına fırlatabilirdim?.

Sevdiği bir çiçeği koklarken onu düşünmemek, hoşlandığı bir yemişe uzanırken üzülmemek elimde miydi?..

Benden af dilediği mektupta, bir gençlik hatasına kurban olduğunu ve herşeyle beraber beni daima sevdiğini yazıyordu.

Bu mektubu seninle başbaşa okuduğumuz zaman, ıstırap ve göz yaşından bir külçe haline gelmiştim. Çünkü, bütün infialime rağmen ona inanmak istiyorum.

Halbuki sen öfkeliydin. « Bu adam bir alçaktan başka birşey değil.. Sözlerinde zerre kadar samimiyet yok! » demiştin. O zaman sana için için diş bilemiştim. Fakat şimdi tamamiyle hak veriyorum.

Göztepeye geldiğimin beşinci akşamıydı. Dayımın büyük oğlu Melih her vakitki trenile geldi. Pek yorgun görünüyordu. Odasına çıkmadan evvel beni salonda yalnız buldu ve korkarak yanıma sokuldu:

— Jülide, sana bir haberim var.. ama, sakın sinirlenme, dedi.

Söz verdim, bunun üzerine:

— Haftaya Naimle karısı gelecekler-miş.. istasyonda yengeme rastladım.. o söyledi, dedi.

Sarardığ mı hissettim. Melih dikkatle yüzüme bakıyordu. Bu bakışların tecessüsünden kurtulmak ve fütursuzluğumu ortaya koymak için:

— Gelsinler.. ne çıkar? diye mırıldandım.

— Evet!. fakat üzüldüğünü arzu etmem Jülide!.

Böyle diyerek yanımdan kaçarcasına uzaklaştı.

Beni senelerden beri seven ve her fırsatta izdivaç teklif eden bu adamdan sana bahsetmiştim.

Demek ki, Naimin gelişinden kuşkulanmıştı. Zaten, gizlemek istemsine rağmen belli olan telâşı ve « ...fakat üzüldüğünü arzu etmem Jülide!» demesi, duygularını aşikâr ediyordu.

Arkasından merhametle karışık bir yeisle baktıktan sonra, gözlerimden taşan yaşları saklamak için ellerimi yüzüme kapadım.

O gece gözyaşlarım hiç dinmemişti. Onu tekrar görmekle, gönül hastalığımın büsbütün azacağından emindim.

Bir hafta sonra geldiler!...

Köşkün önünde bir otomobil durduğunu, açılan kapıdan onun indiğini ve kucağında çocuk olan genç karısına inmesi için yardım ettiğini, penceremin kenarına tutunarak seyrettim. Bundan sonra, kısa bir an kendimden geçmiştim.

Salona bir sairifilmenâm gibi girdim ve yine uyku halinde ellerini sıkarak bir kenara oturdum.

Gözlerimi gözlerinden kaçırıyor, heyecan ve ıstıraptan boğuluyordum. Karısı halimi farketti. Endişe ile:

— Rahatsız mısınız Jülide hanım?. biraz istirahat etseniz.. dedi.

Saadetimi gaspeden bu sesin her ihtizazı iliklerimi ürpettiği halde, bu teklifini canıma minnet bilmiştim.

Özür dileyerek yanlarından ayrıldım ve hemen kendimi bahçeye attım. Alabildiğime yürüyor, göğsümü ve başımı rüzgâra vererek, bahçenin leylaklarla kaplı arka kısmına doğru ilerliyordum.

Baygın bir koku genzimi kapladığı zaman durdum. Burası, leylakların kameriye haline getirdiği kuytu bir köşe idi.

Ömrümün bütün acı ve tatlı hatıralarını tek başına nefsinde toplayan ve bana sunan bu leylak kokuları içinde artık hıçkırıklarıma yol verdim. Hem ağlıyor, hem de, ıstırabım karşısında zarif eflâtun başlarını büken salkımları öpüyor, kokluyordum.

Birdenbire ensemde sıcak bir nefes hissettim. İki kuvvetli kol omuzlarımı kavramıştı.

Naim, yaşlı gözlerinde perişan bir ıstırapla yüzüme bakıyor:

— Jülide!. çok bedbahtım!. beni affet! diyordu.

Silkindim. Kollarından kurtularak:

— Naim bey, herşeyden evvel şerefime hürmet etmenizi rica ederim, dedim.

— Sesi titriyordu :

Şerefine hürmetsizlik değil!., beni biraz anlamanı ve affetmeni istiyorum.. seni halâ çılgınca seviyorum Jülide!..

Bu zaaf, bu düşkünlük bana iğrenç verdi. Karısını ve çocuğunu düşünmeden eski bir nişanlıya aşkından bahseden bu adamdan bir anda nefret ettim.

Benden ne bekliyebilirdi?. gönlünü avutmamı mı?..

Gözlerimde sonsuz bir kinle, ilk defa gözlerine bakarak:

— Naim bey, dedim. Aramızda ne varsa, hepsi mazide kalmıştır.. Biz şimdi iki uzak akrabadan başka birşey değiliz.. Hislerinizden bahsetmenize hiçbir suretle müsaade edemem.. Zevceniz ve çocuğunuz saadetinizin meyveleri olacaklardır.. Bundan sonra yalnız onlar için yaşayacaksınız.. Eğer hakikaten muztaripseniz, ıstırabınızı dindirecek, metrûk nişanlınızın tesellileri değil, yeni yuvanızın taze zevkleridir.. Yuvanıza, geçmiş rabıtalarınız kadar az sadık kalmamanızı tavsiye ederim...

Beni heyecanla dinliyordu. Sözümü bitirince ellerimi tutmak istedi:

— Yemin ederim ki, ciddi rabıtalarıma daima sadık kaldım, dedim. Lâkin tesadüfler beni oyuncak ettiler...

Bir adım gerileyerek, avucumda mıncıkladığım leylâk salkımını yüzüne fırlattım: ve:

— Devam etmeyiniz.. gidiniz.. gidiniz... diye inledim.

Göğsüne yapışan zavallı çiçeği tuttu. Bir ona, bir bana baktı. Sönük bir sesle:

(Arkası 27 inci sayfada)

İzmir Müzesi Direktörü Salâhaddin KANTAR çalışma odasında

İzmir Müzesi Direktörü Salâhattin Kantar ve Namazgâh Hafriyatı

YAZAN:
H. Cahit ULUCENK

Bir saattenberi zeminden dokuz metre aşağıda yeraltı mahzenlerindeyiz. Muhatabım Salâhattin Kantar daima neş'eli, sempatık tebessümlerile sorduğum «Buranın kazılmasının en mühim sebebi nedir?» sualime cevap veriyor:

— İlim âlemi eski muazzam parlak Asya tarihinden İzmirde harap bir halde «Fagus» Kadifekale, Tiyatro, Stadyum iskeleti, ve «Pındekaravan» dedikleri kemer köprüsünden başka birşey kalmamış diyorlardı. Biz bunun aksini isbat için işe giriştik. Ve bütün Yeni İzmir altının Asarıatika ile dolu olduğunu göstermeğe çalıştık, zannedersem buna da muvaffak olduk. Daha da olacağız..

Salâhattin Kantar burada biraz sustu. Gözlerini, yükselen sütunlara dikti. Bastonunu kaldırdı. Ve gülerek tatlı bir nükte savurdu:

— Bastonum ve şapkam da müzeliktir, bunu görmiyor ve yazmıyorsun, halbuki!..

Hakikaten baston kurutulmuş bir dal, şapka Bay Salâhaddinin hususiyetini taşır bir şekildeydi.

— Müsaade buyururlarsa, yazarım sayın bay! dedim.

— Yoo! Şaka ettim ama, asarıatikalığız.

Bir müddet gene sustu, söyleyeceklerini zihninde hazırlıyor gibiydi. Daha onunla evinde buluştuğumuz zaman, şöyle bir ricada bulunmuştum:

— Bay Salâhattin Kantar, sizi Yarın Ay namına rahatsız ediyorum. Yalnız bana şimdiye kadar hiçbir mecmua, ve gazeteye vermediğiniz izahatı vereceğinizi tatmin ediniz. O:

— Bu isteğinizi burada temin edemem; dedi. O halde Namazgaha bizzat gitmem ve size izahat vermem lâzım.

Teşekkür ettim.

Ağoranın içinde bir su akışının tatlı şırıltısı vardı. Kendimin dokuz metre yer altında olduğumu unuttum.

— Su.... dedim.

Bu tek kelime ile, muhatabım tarihin sahifelerine gömülen düşüncesinden sıyrıldı:

— Evet, su dedi. Şifadır, içen, derdine derman bulurmuş.

Eğildik, kana kana içtik. O anda üzerimden birçok ağırlıkların kalktığını ve hafiflediğimi hisseder gibi oldum.

Bay Salâhattin Kantar, biraz evvel söylediklerini tamamlar gibi söze başladı:

— Az söyledim, eski İzmir, yeni İzmirin altında yaşamaktadır. Bu topraklar altında yaşayan şehir, dünyada bir eşi daha bulunmıyan bir sistemde yapılmıştı. Kat kat teraslar üzerinde idi. Aşağıdan bakılınca yukarı mahallerin binaları alttan görünüyordu. Şehir üç kattan ibaretti. Birinci ve ikinci katları yıkılmış, alt katları kalmış, bunların üzerine de zamanla iki metreden, altmış metreye kadar toprak dolmuş ve toprağın üstüne de şimdiki İzmir yapılmıştır.

— Bu agoranın karakteristik hususiyeti nedir?

Hem geziyoruz ve hem de izahatına devam ediyor:

Hafriyatın restore edilmekte olan cenup kısmı

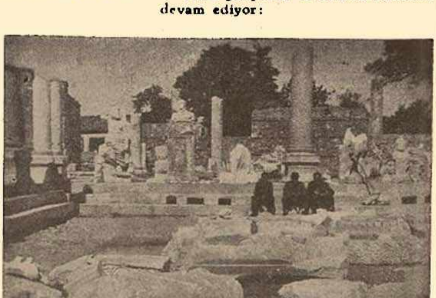

Hafriyatı direkleri restore edilmiş şimal kısmı

— Karekteristik vasıflarını söylemeden evvel şunları söylemem lâzımgelir. Talihimiz bize öyle yardım etti ki.. böyle bir varlığın ne eski, ne de yeni dünyada hiçbir eşi yoktur, görülmemiştir. Agora - Halkmeydanı - demektir. Halkmeydanını meydana çıkarmamızın sebebini yukarda izah etmiştim. İlim âlemini susturmak, onları ikna etmek. Anadolunun altın toprakları arasında ne incilerin saklı olduğunu göstermek. Dünya tarihinin kısmen noksanlarını tamamlıyacak eserler bulduk. Karakteristik hususiyetlerine gelince: üç katlı bir agoranın emsaline dünyanın hiçbir tarafında rastlanmamıştır. Yapılışı da entresandır. Bizim mahallelerin çoğundan geniş yollar vardır. At, deve, otomobil, araba mükemmelen agoranın içinde dolaşabilir. Bu agora o kadar büyüktür ki, sathı (40,000) metre murabbaıdır. Halbuki Efes agorası 14,000 küsur metre murabbaıdır. Onun için bunun üzerine büyük binalar ilâve edilmiştir. En son hususiyeti de kemerlerinin, kubbelerinin inşa tarzıdır.

Durdu. Öyle bir yere gelmiştik ki.. insanı alâkadar ettiği kadar korkunçtu da, kemerlerinin üzerinden sular sızıyordu.

— Hiç merak etmeyin, bu görültüler ve sızan sular üzerimizde bulunan evlerden geliyor.

Bir lâhza korkunç şeyler düşündüğümden utandım. Kendi kendime güldüm. O devam etti:

— Bu kubbeler o şekilde yapılmıştır ki, bir taşın düşmesine dahi imkân yoktur.

Hafriyat hakkında izahat alırken

Hemen biraz evvelki vaziyetimi unutturmak ve yeni bir mevzua atlamak için:

— Agorayı alâkadar eden bir hikâye işittiniz mi?

— Oh.. dedi. Tam sual, hikâyeleri ben kendim yarattım. Anlatayım da dinle:

Eskiden İzmirin yerli halkında dolaşan bir efsanede deniliyordu ki, Koca bahçe mezarlığı altında - şimdi hafriyat

— Biraz da buranın tarihinden, yapılışından bahsedeceğim. Yalnız söze başlamadan evvel şunu da ilâve edeyim ki, burasını gezmek ve görmek bahtiyarlığını kazandığınız için sevinmelisiniz. Çünkü ecnebiler ve yerlilerden burasını gören yok gibidir.

— Peki, turistlere de müsaade yok mu?

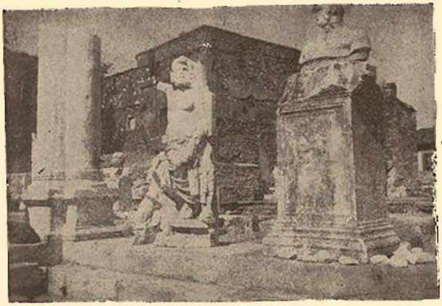

Deniz mabudu Poseidon.(Koltukta oturandır. Sağ taraftaki büstün kime ait olduğu henüz anlaşılamamıştır)

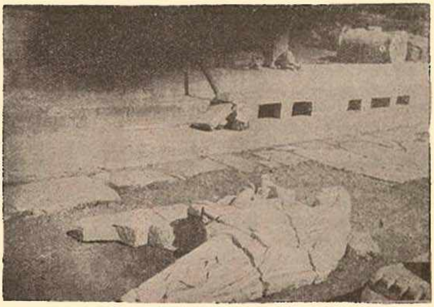

Poseidonun maşukası bereket mabudesi Demeter (Henüz restore edilmediği için yerdedir.)

Ufaktefek istelâğtit, istelâğmitlere tesadüf hiç te hiçten bile değildi. Direktörün gözlerinin içine bakıyordum. Kubbelerden sesler geliyordu. Acaba!.. aldanıyor muyum, dedim. Muhatabım da işitmiş olacak ki, gözleri parıldadı, ve:

— Biliyor musunuz nerede bulunuyoruz? dedi.

— Hayır, dedim. Heyecandan titriyordum. Gözlerim dumanlandı, kubbelerin çatladığını, dokuz metre irtifaındaki toprakların üzerime doğru yıkıldığın zannettim, karanlık toprakların altında yalnız kalmıştım. Direktör bu kötü intibaımı yüzümdeki mimiklerden, yapmış olduğum jestlerden anlamış olacak ki.. hemen cevap verdi.

yapılan yer - 40 kulplu bir kazan, yanında kılıçlı bir Arap varmış. Bunu ben bir İslâm kadınından ve bir ihtiyar Yahudiden işittim. Hemen bunlara bazı sualler sordum, ve anladım ki, burada meşhur nahivci ve belâğatçi - AELYÜS ARİSTİDİM - e ait bir heykel var [*] şimdi bunu da bulmak ümidindeyiz.

İkinci hikâye de haylı uzundur. Onu olduğu gibi anlatsam, mecmuayı buna tahsis edip özel bir sayı çıkarmak lâzımgelir ki, buna da imkân ve ihtimal yok.

Ben bir suale daha hazırlanırken, o hemen başladı:

— Maalesef şimdilik yoktur. İlerde burası Avrupalı müverrihler için sürprizlere yol açacaktır. Şimdi asıl mevzuumuza gelelim. Bu agorayı İyonienler inşa etmişlerdir. Tarzı mimarisi İzmire mahsustur. Buranın tarihi milâttan iki asır sonraya ait ise de, ayrıca milâttan evvel ikinci ve üçüncü asra ait büyük kitabe - Arşturev sütun kaidesi, DEMETER ve POSEİDON heykelleri bulduk. Bu kubbeler Tenes usulile yapılmış birçok kavislerden müteşekkildir. Bu - Substruction - lardan bir tanesi 166 metre uzunluğundadır.

Sayın direktör şu sözlerle izahatına son verdi...

(*) Tarihler böyle bir heykelin varlığını gösteriyorlar.

ÇIRPINAN SULAR

ROMAN : 30

MÜKERREM KÂMİL SU

Bu mektuplardan, akşamki münasebetsiz telefon konuşmasından artık kocama bahsetmeli idim. İçli bir konuşmaya ihtiyacım vardı. Onun sesi beni dinlendirecek, yüreğimde kıvranan şüphe yılanının başını bir hamlede eziverecekti.

Biraz düşündükten sonra bu konuşmayı mevsimsiz buldum. Biraz daha beklemeli idim. Ortada birşey varsa aydınlanmalı, hakikat meydana çıkmalı idi. Vakitsiz harekete geçmekle belki Sermedin kalbi aleyhine bir iş yapmış olacaktım. Eğer bir başkasını seviyorsa, yahut sadece sevmek istidadında ise, ona bu vadide set çekmeğe lüzum yoktu. Onu ölünceye kadar kendime hasretmenin imkânı var mı idi? Beş uzun yıl, beni delice sevdiği en müstesna aşk saatlerinde bile, bir gün benden geçebileceğini düşünmemiş mi idim?

Bir müddet mektupların arası kesildi. Bir öğle sonu elişi ile meşguldüm. Az çok bu münasebetsiz hadiseyi de unutmuş bulunuyordum. Bir mecmuada bulduğum zarif bir motifi çıkarmağa çalışıyordum. Telefonun zili acı acı öttü.

Gene o meçhul kızla aramızda şöyle bir konuşma geçti:

— Hanımefendi, isminize gönderilen mektuplar elinize geçiyor mu?

— Şu mahut imzasız mektuplardan mı bahsediyorsunuz?

— Evet, evet.

— Zannederim bir aya yakındır bu şereften mahrumum.

— Alay etmeğe lüzum yok. Onlar size bir hakikati bildirmek için kaleme alınmış şeylerdi.

— Şüphesiz pek iyi maksatlar, dostluk temennileri ile.

— Siz nasıl telâkki ederseniz edin. Ben şu kadar söyliyeyim ki, kocanız arkadaşımı çıldırasıya seviyor. Arkadaşım da bu aşka ayni hararetle mukabele etmekte. Müşkülât sizden geliyor. Size herşey açık açık anlatıldığı halde, aldırğınız yok. Gerçe az çok hakkınız da var. Bundan sonra, bu yaştan sonra yeniden saadetinizi aramak şüphesiz bir hayli güç olacak. Bay Sermet sizin elinizde son kozdu.

Tahmin edersin ki bu manasız sözleri, bu terbiye hudutlarını aşan yabancıyı daha fazla dinleyemezdim. Telefonu kapadım.

Lâkin benliğimin en ince yerinde birşey kırılmıştı. Bu yaştan sonra... Son koz! Bunlar ne müthiş sözlerdi. Hücum pek zalimane ve kestirme idi Âfet. Sermedin bir başkasını sevmesinden, macera yapmasından ve hattâ beni aradan silerek bir başkasına bağlanmasından ziyade bu şekilde tahkir edilişime yanıyordum.

Kocam ne olursa olsun, bu fırsatı hiç kimseye vermiyecekti. İşi daha ciddî ve terbiyevi bir şekilde halletmek mümkün değil miydi aramızda?

Üç gün bütün enerjimi sarfederek Sermedi söyletmek istedim. Bana halâ âşık görünüyordu. Öyle coşkun bir sevginin tezahürleri vardı ki onda, iki ayrı hissin arasında bucalamak'tan kendimi kurtaramıyordum. Ya bu adam gerçekten günahsızdı. İkimizi de çekemiyen birinin tuzağına düşmüş, boş yere ıstıraba doğru sürükleniyorduk. Yahut müthiş rol yapıyordu. Bir yanda bir genç kızı oyalıyor, öte tarafta yuvasına bağlı erkek süsünü muhafaza ediyordu. İşi en doğru bir şekilde ve en kısa bir zamanda halletmek lâzımdı. Artık tahammülüm tükeniyordu.

Üç günün sonunda: "Yarın saat üçe doğru baraja bir uğrayın" diye bir şehir telgrafı aldım. Nihayet iş katî mahiyetini gösterecekti demek. Bu kadar kuvvetli bir şekilde yalan söylenemezdi.

Küçük bir spor otomobilimiz vardı. Bazı öğle sonları kendi kendime köylere gidiyor, dönüşte Sermedi işinden alıyordum. Tahammül edilemez buhranlar içinde arabayı baraja doğru sürerken dişlerim biribirine kilitleniyordu. Virajlarda bir kaza yapmaktan korkuyordum.

Hafta arası günlerinden biri olduğu için baraj tenha idi. Otoyu mümkün olduğu kadar görülmiyecek bir tarafa çektikten sonra dürbünü alarak tepeye doğru uzandım. Köprünün üstünden etrafa bakıyordum. Çok araştırmama lüzum kalmadı. Yalan değildi. Kıyıdaki gazinolardan birinde oturuyorlardı. Masanın üstünde çay fincanları, bir de büyük demet çiçek vardı. Sermet, karşısında durmadan konuşan, kumral ve cidden çok güzel bir kızı dinliyordu. Bakışları nasıldı? Onları yakından görmek istiyordum. Fakat buna imkân yoktu. Mevcudiyetimi onlara hissettirmek doğru olamazdı. Oralarda teessürle yıkılıp kalmaktan da korkuyordum. Karşımda sular vardı. Yeryer durgun ve yeryer çırpınan sular! Dudaklarım büküldü. İçim, bilsem ki dinlenişimi aranızda bulacağım, diye konuşuyordu sularla... O dakikada yok olmak, sularda sönmek, sulara gömülmek istiyordum.

Beş yıl bir gün, belki bir gün ve bazen de muhakkak bir gün diye beklemiştim. Evet, bir gün benden çekilip gitmesi, başka bir aşkın sihrine tutulması o kadar da gayri tabiî birşey değildi. Bana tercih ettiği kızla mücadele edecek değildim. Onun manevî hasletlerini bilmediğim halde titremeden, bilâ tereddüt yerimi ona terketmek istiyordum. Onun benden üstün olduğunu hiç düşünmeden kabul etmek lâzımdı. Çünkü, niçin itiraf etmemeli Âfet. Onunla aramda benim aleyhime geçen, kaybolan birşey vardı: Gençlik...

Ben Sermede ne vermiştim? Belki kuvvetli bir heyecan, o kadar. Tecrübesiz, temiz ve yalnız olduğu için bunu kuvvetli bir aşk telâkki etmiş ve bunu kendisini olduğu gibi bir gün, maalesef beni de inandırmıştı. Hayır, bütün düşkünlüğüne, beş yıllık sedakatine, her türlü ince duygularına rağmen Sermet beni aşkla sevmemişti. Gençlik yıllarına has bir heyecanı biz boş yere aşk diye isimlendirmiş, bir vehme saplanarak şimdiye kadar yaşamıştık.

Ama şimdi herşey bitmişti. O, şimdi asıl yolunu bulmuş, yaşaması lâzım gelen hayata asıl şimdi başlamıştı. Onu serbest bırakmak, yüreğine hiçbir acı tohumu düşürmeden, onda en küçük bir ukde yaratmadan yolunun üstünden çekilivermek lâzımdı. Ona karşı hıncım yoktu. O, küstahca kaleme alınan imzasız mektuplara, telefon konuşmalarına rağmen genç kıza olduğu gibi. İkisini de mazur görüyordum. En kestirme yoldan giderek onların saadetlerine yardım etmek lâzımdı. Sermet, bu macerayı hissettiğim için kendisini terkettiğimi bilmemeli, anlamamalı idi. Böyle olursa günün birinde belki acı duyacağı, yalnızlığımı, yeislerimi düşünerek benim

için üzüleceği tutardı. Halbuki onun saadeti için öyle şeyler yapmalı idim ki, içinde bana ait iyi ve güzel hiçbir hatıra kalmamalı idi. Ondan soğuduğumu, bu yeknasak hayatı daha fazla beraber yürütmeğe kudretim kalmadığını söyliyerek onu kendimden uzaklaştırmalı idim. Sermedin, havailiğime, vefasızlığıma, nankörlüğüme inanması lâzımdı.

O, bir zamanlar bütün bir memlekete, mazime, yaşıma, aramıza giren hatıralara rağmen hissinde israr etmiş ve bana menfaatsız sevilmiş olmanın tadını tattırmıştı. Hiç birşey beklemeden ümitsiz bir şekilde beni sevmeyi bilmiş, genç ve pek toy olmakla beraber arkadaşlarının, dostlarının menfi telkinlerine varlığını kapalı tutmuştu.

Hayattan istediğim bir tek saadet yılına mukabil o bana beş uzun yılı vermişti. Şimdi ona bu aşk ve saadet borcunu ödemek lâzımdı. Fedakâr ve cesur olmağı bilecektim.

Bana da biribirinden güzel günleri, sıcak ve tatlı hatıraları ile bundan sonraki ömrüme yetecek bir mazi kalıyordu. Hatıralar kucağında yaşayacak, kaderime razı olacaktım.

Eve geldiğim zaman lâkayt ve soğukkanlı görünmek için kendimi çok yordum. Sessiz ve şikâyetsiz yerimi bir başkasına, bu yere benden daha çok lâyık olan birine bırakacaktım. Bu, zaruri idi. Fakat ıstırap çekiyordum. İçim kan ağlıyordu. Varlığım saadete doyamamaktan gelen bir hırs içinde tutuşuyordu.

Hadiselere mukavemet göstermek, yuvamı son haddine kadar müdafaa etmek elimden gelemez mi idi? Bunun için acaba çok mu geç kalmış bulunuyordum? Belki uğraşsam, kendi lehime bir netice alırdım Fakat neye yarardı bu. Niçin uğraşmalı, niçin bana karşı daima iyi olan, dürüst bir erkeğin hayat sahasını manialarla doldurmalı idi?

Sevilen kuşları kafeslerde hapisetmeler, diyordu içim. Onları, hasretlerini çektikleri taze havaya, geniş, sonsuz ufuklara bırakmak çok daha iyi bir hareket olur.

Ben de böyle yaptım Âfet. Onunla bir hayli acı konuştum. Kendime bir parça da iftira ettim. Sanıyorum ki, gerçekten kendisinden bıktığıma hükmetti. İsyanlarıma, haysiyet kırıcı sözlerime inandı. Belki de inanmış göründü. Bilinmez ki...

Son dakikada az daha büyük bir zafa kapılacak, «kal, gitme, yahut bırak da ben de geleyim» diye sızlandığı sıralarda gel, herşeyi unutalım diyecektim. Hızını alan tren imdadıma yetişti. Onun göremediği bol gözyaşları ile arkasından ağladım, ağladım.

Bir gün Edebiyat hocamız «idealiniz nedir?..» diye bir sual atmıştı ortaya. Bu mevzuu işleyecektik. Parmaklarımın arasında sıkışan kaleme, önümde sıralanan kâğıtlara, pencerelerin dışında rüzgârın öpüşleri ile dalgalanan dallara bakarak düşünüyordum. Hayalimde küçücük bir ev canlandı. Şeklini, rengini, sesini tahayyül edemediğim, maddelendiremediğim bir erkek elimden tuttu. «Sana, hayatı ben tanıtacağım. Göreceksin, ne kadar güzel yaşayacağız Çocuklarımız olacak. Beraber ihtiyarlıyacağız ve beraber öleceğiz» dedi. Yüreğimde bir çarpıntı başladı. İlk defa içimde böyle bir sarsıntı duyuyor, analık duygusunun muğlâk manasını çözülmüş bir şekilde varlığımda buluyordum.

Ben bu hayale ulaşamadım Âfet. Bu hayal, idealim diye kafamda yarattığım bu şey, başka, manasız ve memnu hayallerin hücumu karşısında sindi, kayboldu. Müvazenesiz hareket ettiğim için sonunda bu, bana mukadder olan bir ceza idi. Bunu, böyle kabul etmek lâzım.

Evli bir erkeği sevmemiş, onu unutmak için sevemiyeceğim, anlaşamıyacağım bir adamın hayatına karışmamış olsaydım, belki bir gün ben de, pürüzsüz bir şekilde mes'ut olmanın sırrına erecektim. Bu iki müthiş hataya düştükten sonra acılar ve yolsuzluklar yekdiğerini kovalamakta inad ettiler.

Bir gün sen, çocuklarına bir masal söylüyordun. İkisi de karşına geçmiş, büyük bir hayranlık, sevgi ve inanla seni dinliyorlardı. Bu iki yürek, dünyade hiçbir kuvvetin bölemiyeceği bir bütünlükle senindi. Bir zamanlar ben de böyle bir anne olmağı tahayyül etmiştim. Benim, sadece benim diye göğsüme bastıracak minimini başların hasreti vardı içimde. Ben seraba uğradım. Kalbimi ilk defa verdiğim erkeğin hayatında bir kadın olmasaydı, elbet ben de mes'ut olacaktım. Şu halde benim yüzümden öte tarafta çok genç bir kızda niçin ıstırab çekmeli idi; hayat; aşk ve saadet benden çok onun hakkı olmak lâzımdı.

O gün masal söylerken yarattığınız yüksek şefkat tablosu okadar gönülleri büyülüyordu ki, çocuklarından birinin yerine geçmeği o an ne kadar kuvvetle istedim. Çünkü buna muhtaçtım. Yeniden doğmağa, hayata örselenmeden, incinmeden, kirlenmeden başlamağa bilsen ne kadar muhtaçdım.

Sermedi sevmedin mi ? diyeceksin Âfet. O, benim tam manasile aradığım bir erkekti. Benim, hakikatın pek uzaklarında kalan hayallerime, mantığıma hakim olan hislerime, heyecanlara lüzumundan fazla yer veren kalbime rağmen ben mütevazi, sâkin bir yuvanın kadını olmağa lâyıkmışım. Netekim bunu bulur bulmaz herşeyden nasıl çabuk ve şikâyetsiz çekiliverdim. Bunu, sen de takdir edersin. Yıllarca muğlâk diye isimlendirdiğim ruhumun bir çocuk saffeti içinde gizli gizli yaşamakta olduğunu, Sermetle yaşadığım sıralarda keşfettim. Ben hayata Sermedin eli ile çıkmalı, yuvamın kapısını ilk defa onun talihine bağlanan talihimle açmalı imişim. Ah o zaman, muhakkak ki, çok, pek çok mes'ut olacaktım Âfet.

Bir erkeğin arzularına bağlı, sevdiği şeyleri severek, hoşlanmadığı hareketlerden uzaklaşarak, huzur içinde, bıkmadan, şikâyet etmeği hatırlamadan onunla yaşadım. Ne mevki, ne ihtişam, ne lüks vardı gözümde. Bu mütevazi yuvanın sınırları, bir zamanlar ufukları dar bulan zengin hayallerime kâfi gelmişti. Severek, sevildiğime inanarak nasıl da tasasız yaşadım bir zamanlar, arasıra beni tazip eden mazim olmasaydı biz, onunla ikimiz, ölünceye kadar mes'ut olacaktık. O zaman yüreğimi dört yanından kavrayan çocuk sevgisi ve özleyişi içinde ana olmak cesaretini gösterecektim. Yuvamızı daha sağlam bağlarla örecektik. Bir gün uyuyan aşkın arkasında bir küçük baş için yaşamağı bilecektik. Yarattığımız bu en büyük eseri işlemeği bütün hayatımıza kâfi görecektik.

Ama, bu şerait altında onu bu kadar sağlam bir şekilde kendime bağlamağa hakkım yoktu. Günün birinde, herhangi bir tesadüf karşısında elbette ki, çocuğundan çok daha kolay bir şekilde beni feda edebilirdi. Çünkü gençdi. Önünde uzun ve ışıklı bir istikbal vardı. İlerde başını avuçlarının arasına alarak «ben ne ettim» diye pişman olmasını, ah abdal, abdal diye başını dövmesini istemiyordum.

İşte böyle Âfet, en mes'ut olduğumu sandığım sıralarda bile ben bu çetin davalarla başbaşa yaşadım. Onubislerinde olduğu gibi, yaşama şartları arasında da tam manasile serbest bırakmağı tercih ettim. Bugün, bu şekilde hareket etmiş olmakla büyük bir isabet gösterdiğimi anlıyorum. Bu, bana içli bir teselli oluyor.

Artık onun için geride kalmış bir hatıradan başka birşey değilim. Yeni aşkı, yeni karısı ve bir gün çocukları arasında elbette ki beni çok çabuk unutmağa muvaffak olacak. O, beni belki arasıra, binde bir, şöylece herhangi bir tesadüfle anıverecek. Fakat ben onu daima düşüneceğim. Beklemeden, onu bir kere daha göreceğimi ümit etmiyerek, uzaklardan ona bağlı kalmağı bileceğim.

— Arkası var —

ADSIZ YAZILAR

Yazan :
Enver Naci GÖKÇEN

"Taşra „ sözü Cumhuriyetle beraber dilimizden uzaklaşan kelimelerdendir. İstanbuldan dışarıya, Anadolu içlerine adım atacaklar, sudan çıkmış bir balık gibi, yaşıyamıyacaklarını sanırlardı. Değil çalışmak, iş görmek için, İstanbul dışında ve civarında iki üç saatlik bir yolu göze alıp bir gezinti yapmağa kalkmak bile akla gelmezdi.

Anadolunun birçok yerleri sürgün bucağı değil miydi?.

Artık ne taşra, ne İstanbul kaldı. Yurdun bir bütün anlamı olduğunu yediden yetmişe kadar herkes anladı

Bir pazar günü Adapazarına veya Edirneye doğru bir tenezzüh yapmak isteyenler nevalelerini cantalarına, sepetlerine doldurunca Çamlıcaya, Kâğıthaneye, Göksuya gitmekten daha külfetsiz, soluğu trende alıyorlar.

Eski anonim eğlenceler, köşklerdeki, konaklardaki saz âlemleriydi; eğlence yerleri belediye hudutlarının ortasında veya merkeze yakın semtlerde idi.

Bu eğlencemizi ayağımızın dibinde aramıyoruz, yıllardanberi uyuşmuş; uyuşturulmuş kanımız harekete geçmiş bulunuyor.

Artık şehir ve belediye hudutları kalmadı.

« Bilmem, İstanbulda köprüyü hiç geçmeyen, elli yaşına kadar boğaziçinden şehre inmeyen, denizi mutasarrıf olduktan sonra gören insanlardan bahsolunduğunu hatırlar mısınız? »

Falih Rıfkı'nın bu sorusuna eskiyi biraz bilenlerden kim « Hayır! » diyebilir..

II

Parmaklar arasında çıkır çıkır dönüyor. Renk renk, çeşit çeşit: kehribar, hünnap veya zeytin çekirdeği, köpük taşından, boncuk, deniz hayvanları kavkaalarından...

Bugünkü parmaklar tesbihi de hırçınlaştırıyor, tanelerin biribirine temasından çıkan ses dünkü ses değildir:

— Ya sabur, ya sabur!.

— Tevekkeltü - âlellâh!..

Temposu yerini asabi bir dönmeye terketmiştir.

Bugün tesbih taşıyanlar onu dünkü mistik manâsında yanlarında bulundurmuyorlar, artık tesbih bir saat köstegi veya zincir parçasından başka birşey değildir. Yurdda köşe bucak gezerken elinde veya cebinde tesbih bulunan bir genç veya ihtiyara rastlayanlar hiç te hayret etmemelidir.

Bazen şekil dsğişir, ruh değişmez. Bazen de böylece şekil bir manâ ifade etmez, mandenin ruhunu istihâle etmiştir.

III

Çocuğa sadece emprique aile terbiyesi vermeğe çalışmak egoistçe bir hareket olur. Çocuğu evvelâ yaşadığı cemiyetin adamı olarak yetiştirmek, sonra bilginin, teğniğin kabul ettiği esaslar dahilinde şekillendirmek icabeder.

Artık çocuk buyütmenin, ne tavuk, koyun beslemek kabilinden basit bir iş, ne de ruhsuz, fakat gösterişli bir lüks eşyasına itina göstermek gibi birşey olmadığı anlaşılmıştır. Hayvan yetiştirmenin bile zootekni denilen geniş bir ilmi varken çocuğu tanımamak insanlığı inkâr demek olur.

Ebeveynin çocuğuna iyi bir terbiye verebilmesi için muhakkak pedagoji ve psikolojinin nazarı mücerret inceliklerine vakıf olması birinci şart değildir. Pratik terbiye yolları da vardır. Terbiyecilerimize düşen vazife, büyük kitleye terbiyenin ana hatlarını gösterecek pratik çareleri bir an evvel, her ana babanın mektep görmesini beklemeden, topluca ortaya koymaktır. Yoksa teabiye namına yapılan acı hadiselerle, mektep ve ev anlaşamamazlıklarına her zaman, sık sık rastlanabilir.. Halkın inadı ve ısrarı cahilliğindendir. Bilmediği için doğru ve hakikat bildiğimiz şeyleri yapmamaktadır. Tenvir edilen bilgisizler pek âlâ doğru ve makul kabul ediyor, icap edeni yapıyorlar.

Yalnız gözleriyle yaşadığı söylenen halkın gözlerinin önüne bünye ve zekâya hitabeden vasıtalar konulduğu takdirde bütün ihsaslarile ve fikrile yaşayabilir.

Çocuğu yarının meçhullerine değil de bu gününü yaşıyarak yarına kendini hazırlayan insan olarak terbiye ediyorsak, terbiyeden bunu anlıyorsak çocuğu «hayat adamı» olarak yetiştiriyoruz, demektir. Çocuğu ileride lâzım olacak bilgilerle techiz etmek zamanı çoktan geçmiştir. Bunun içindir ki, bugün mekteplerimizde hâkim olması istenen terbiye ve tedris ruhu aktüalite esasına dayanmaktadır.

Hadiseler karşısında düşünebilen, fazla yadırgama intibaksızlık göstermeyen, kurulu bir, makineden çok farklı olan " Hayat adamı „ ancak bu şeraitte yetişebilir.

IV

Atalarımız : « Akıl yaşta değil, baştadır » demişler. Ata sözleri içinde hiç eskimemiş, kıymetini günden güne daha iyi takdir ettirmiş bir psikolojik sözdür bu.. Cehaletin bir gerilik ve kötülük telâkki edilmediği devirlerde cahil yaşlılar, yeni ve olgun başlardan, yaş kıdeminden cesaret alarak, üstünlük iddiasında bulunabilirlerdi. Bugün cahil bir kafanın içinde birşeyler mevcut olması vehmine kapılarak önünde eğilecek zamandan çok uzak bulunuyoruz. Yanlış anlaşılmasın! Türk her zaman için büyüğüne hürmeti bilmiştir. Fakat yaşı ne olursa olsun ham bir kafanın zebunu ve sallabaşı da olmamıştır, olamamıştır.

Sin dediğimiz sene, ay, gün olarak dünyaya gelişin bir tarihi vardır ki, bir rakamdan başka birşey değildir. Terbiyeciler buna fazla kıymet vermezler. Bir de olgunluğu, kültürü, verim kabiliyetini, zekâ nisbetini, anlayışı ifade eden « Zihni yaş » vardır ki, Ata sözümüzün "Baş„ dediği nisbet te işte budur. Otuz yaşında çocuklar; onyedi, onsekiz yaşında kâhiller çocukluktan coktan kurtulmuşlar az mıdır?

Ayrılırlarken arkadaşından adresini aldı:

— Bu işin için uğraşı sana cevap yazarım!

Dedi. Öteki teşekkür etti; biri yukarı diğeri aşağı yürüdü...

Aradan aylar geçti. Bay X vadettiği cevabı göndermedi. Y de ümidini kesti.

Bir gün karşılaştılar. Y arkadaşını mahcup etmek istemedi. Selâmdan sonra süze önce o başladı:

— Epiy müddet mektubunu bekledim. Fakat sonra adresimi kaybettiğin için bana cevap yazamadığını tahmin ettim.

— Doğru, kardeşim, hakikaten adresini kaybetmiştim. Bilsen ne kadar üzüldüm. Kendisini bir yalan hazırlamak zahmetinden kurtaran Y, yanından uzaklaşırken X içinden:

— Ne saf çocuk!.. diyordu.

Abdallık manasında olan saflık vasfına hangisi lâyıktı.

Ankarada Muzaffer Karataş imzalı okuyucuma

Hikâyenizin ifade ve üslûbu oldukça canlı ve kuvvetlidir. Yalnız mevzu bakımından realist değildir, romanizme kaçan fazlaca işlenmiş bir mevzu intihap etmişsiniz, yaşadığınız, çok iyi tanıdığınız muhit ve hadiseleri kaleme almakla işe başlarsanız daha fazla muvaffak olacağınız kanaatindeyim. Bilhassa yerli hususiyetler taşıyan memleket duygularile süslenmiş hikâyeler yazmağı deneyiniz. Hikâyecilikte kuvvetli ve hayret verici tesadüfler bulmak şart değildir. Vak'aca pek zaif olduğu halde olgun ve işlek bir tahkiye ve teknik sayesinde çok muvaffak olmuş hikâyeler az değildir.

YOLLAR ve İZLER

Yazan: Salâhattin KANDEMİR

Anadolu seyahatlarımda köyden köye yaya olarak gitmeğe mecbur kaldığım günler olurdu. Yazın, köylünün tarlada ve harman yerlerinde bulunduğu zamanlarda çok defa ne at, ne araba bulabilirdim. Herkes, her canlı mahlûk iş başında bulunurdu. Bu mevsimde köylerde misafire de pek okadar fazla dikkatle bakılamazdı. Sabahleyin köy odasının yumuşak şilteleri arasında gözümü açtığım vakıt kışın olduğu gibi, ocak başında bekleşen bir iki ihtiyar bulunmazdı. Akşamdan ocak yanındaki kalın direğe üstüste astığım elbiselerimi hemen giyer, şehirde alıştığım günlük traş yerine, kulpu kırık destinin dibinde kalmış tortulu su ile ellerimi yıkar ve başımı ıslatırdım. Dışarıda artık üç mızrak boyu yükselmiş olan güneşin parlak ve kızgın ışıkları altında gözlerimin üstüne ellerimle gölge yaparak etrafı tetkik eder ve kimseyi göremezdim.

Herkes iş başında bulunurdu.

İşte, böyle yalnız ve kimsesiz kaldığım bir günde çantamı aldım. Arkamdan havlayarak gelen iki iri köpeğin hücumlarını kalın bastonumla def ede ede yola çıktım.

Köyün kenarından geçen yolun öbür tarafında geniş yaylâya doğru baktım. Her taraf şiddetli sıcağın altında, bir hamal gibi terliyordu. Ve bu terden doğan buğular, sisler ta uzaklara kadar yayılıyor; ufuklarda kalın sütunlu, yıkık kemerli serablar yaratıyordu. Gökyüzüyle yeryüzü arasındaki renk ve mesafe farkı kalmamıştı. Tabiat tek renkli ve tek vücudlu muazzam bir yanar kürre halindeydi. Eğer tarlalardan doğru kuru ve acı demet kokuları ile köylülerin sesleri gelmese, kendimi kum çölüne düşmüş bir seyyah farzedecektim.

Yola girdim: gölgem yanımda, gözlerim beyaz ve parlak tozlarla dolu yolun izlerinde, kendimle konuşarak yürüyorum..

Aradan iki dakika geçmemişti ki, fotinlerimin rengi kayboldu, yolun kenar taraflarında bile en az beş parmak toz tabakası var. Hele ortaları çuvallarla un dökülmüş gibi... Nereye baksam hiç te düz veya çiğnenmemiş bir karış yer bulamıyorum. Her tarafta izler var. Bu izlerin bir kısmı çizgiler halinde uzanıp gidiyor. Biribirine muvazi olarak açılmış olan geniş, dar, çukur, düz, eğribüğrü izlerin üstünde, yanlarında daha b'r takım işaretler, lekeler de görünüyor. İşte şunlar belli ki bir kağnı tekerleğinin çizdiği batlardır. İnce, tırtıllı, hafif büyülü çukurlar açarak ilerlemiş; fakat düz bir hat halinde değil de, muntazam münhaniler resmetmiş... soldaki tekerlek biraz daha fazla kıvrıntılı izler yapmış.. Her iki izin ortasında öküz ayaklarınınkilerde var. Bu ayakların küçük ve aynı zamanda nalsız oldukları belli oluyor.. Anadolunun bodur, cılız, ve yorgun öküzleri bunlar... Biraz dikçe olan yolun bu kısmını tırmanarak çıkmış olacaklar ki, izlerin ön kısımları toprağa daha fazla girmiş ve orasını adeta burgu gibi oymuş.. Hattâ öküzler, kimbilir ne ile tıkabasa dolu kağnıyı çekerlerken sık sık duraklamışlar ki okun ucundaki dayak ta torların arasında kendine göre bir yer yapmış..

Bunlara bakarken insan ayağı izlerini de görmemek mümkün değil.. Hem bu ayaklar çıplaktır. Kağnıyı götüren köylü öküzleri önden çektiği için, arkadan gelenler onun izlerine basıp geçmişler.. Fakat bu ayaklar ne kadar da küçük, bir kadın veya çocuk ayağı mı, kestirmek kolay olmuyor. Kızgın toprağa bastığı vakıt herhalde sıcağın tesirile yanmış olacak ki, topuk ve parmak arasındaki mesafe dar ve buradaki tozlar kabarıkça... Kendisini zorlamışsa da, bir türlü tam tabanını yere değdirememiş.. Bazı defa yüzünü arabaya doğru dönmüş ve arka arka yürümüş.. Arada bir öküzlerin yanına doğru gitmiş... Herhalde onları elindeki övendre ile dürtmek için olacak...

Bu izler ötekilerine nispetle pek taze. Nerede ise kağnıya rast gelebilirim.

Fakat, sıcağın beynimde hasıl ettiği ağırlıktan mı, nedir, kulaklarımda bir takım garip sesler peyda oluyor. Dikkat ediyorum, adeta uzaklardan gelen karışık müzik parçaları işitir gibiyim.. Kendi kendime «tuhaf şey, bu da nesi acaba» diye söyleniyorum. Biraz sonra anlamağa başlıyorum ki, bu sesler izlerden geliyor. Gözlerim yolun kızgın tozlarında ve o tozları şekillendiren, yalnız şekillendiren değil manalandıran bir takım izlerde olduğu halde, ağır ağır, hattâ iki büklüm ilerlerken, bana bu yalnızlığımda, yolarkadaşlığı eden görünmez hayaletlermi var diye adeta ürküyorum.. Şimdi sesler daha iyi duyulmağa başlıyor. Kağnı izlerinden tebahhur eden bu hava, bana bu yolların herhalde bir gramofon plâkı kadar hassas ve belki ondan daha fazla aldığı sesi tam tonu ve ahengile aksettirecek kabiliyette olduğunu anlatıyor. Dinliyorum. Üzerinden belki asırlardanberi sayısız kervanların geçtiği, sonu meçhul ufuklara doğru giden insanların yürüdüğü bu yollardan son dakikada bir tek kağnı geçmiştir. Onun ardınca da bir kimsesiz yolcu yürüyor.. Bu yolcu, bu yolların sesini dinleyen belki son yürektir. Belki de gene bu yollardan bundan sonra daha böyle binlerce can -ağzı kurumuş, beyni tutuşmuş, yüreği ezgin- geçip gidecektir. Belki bu yolcular artık bu izlerin musikisini duymıyacaklar ve belki bu izler bundan sonra başka yolculara sır vermiyeceklerdir.

Ne olursa olsun, bu son yolcu yürüdüğü yolun ilerisinde giden kağnıya yetişmek azmındaydı. Yolun sıcak ve delik deşik bağrından çıkan yanık musikiye kulağını vermiş, onu dinliye dinliye hattâ için için yürüyordu.

Tek bir ahlat ağacının ufka mürtesem döndüğü noktada, bir an durakladım. Nefesim tıkanmak üzereydi. Sıcaktan yanan toprağın üstünde bütün otlar kavrulmuştu. Mataramdaki ılınmış suyun son yudumunu da içtikten sonra idi ki, yolun tepeyi dönen bir yerinde kağnıyı gördüm. O anda içimde tarif edemiyeceğim bir sevinç duydum. Şimdi, Sinâ dağında Allahı görmüş Musa gibiydim.

Kağnıya yetiştiğim yerde çeşme vardı. Onun tekerleklerinden çıkmakta olan son iniltiler vurulmuş bir kartal halinde yere düştüğü vakıt, ben de çeşmenin yanına varmıştım. Susuzluğumu gidermek için çeşmenin billûr sularına ağzımı açacağım yerde, biraz evvelki düşünce ve duygularımın tam birer hakikat olduğunu görmekten ileri gelen şaşkınlığa düşmüştüm. Başları omuzlarının arasına gömülmüş, nefes nefese, iki öküz, onların önünde yaşı başı belli olmıyan, yalnız mavi gözlerinde kızlığa mahsus yorgun bir hicap okunan sırtında alacalı mintanıyle bir çocuk. Kağnının üstünde de her tarafı sımsıkı sarılı bir yük..

Öküzlerin başını bırakan çocuğa selâm verdim. Cevap vermedi. Ve zaten cevap beklemiyordum. Nereye gidiyorsun diye soracak oldum. Kısık bir sesle: «Köyümüze» dedi. Bu aralık arabadaki yükten bir ses çıktı:

— Fadime, su getir gı.....

Anlaşılmıştı. Bu bir kadın, hem de yeni doğurmuş, tarlada doğurmuş bir köy kadınıydı.. Kucağındaki çocuğu görmiyordum. Fakat zaif ve kesik ağlamalarını duyuyordum. Artık hiçbir sorguya lüzum görmeden vaziyeti olanca açıklığile derhal kavramıştım.

On dakika sonra kağnı önde, ben arkada tekrar kızgın yola girmiştik. Fakat bu sefer yalnız değildim. Kulağımda kağnı sesleri, beynimde Anadolu köylüsünün hayatına ait bin bir hatıra vardı. Gözlerim, izlerin esrarını, ruhum Türk köyünün mukadderatını keşfe çalışırken, köye gelmiştik. O günün iki saatlık yolculuğu beni iki asır ihtiyarlatmıştı.

№: 27

«Cehennem ve Cennet denilen mevhum alemlerin mevcut olup olmadığını ancak öldükten sonra anlayacağım. Şimdi Allaha yalvarıyorum: Ben günahımla bu iki alemin en kötüsüne, Cehenneme gitmeğe lâyık bir insanım. Cemiyet ve insanlığın günah, kötü ve fena gördüğü bir suçu işlemekten değil. Allahın yaratmağa çalıştığı bi mahluku yok etmekten..

Dün bütün bir gecemi düşünerek geçirdim. Ara sıra karnımda yaşamağa başlayan küçücek insanın kımıldanışlarını duyuyorum. Şimdiye kadar ben, hiç bir şekilde ana olmak üzere olduğumu anlamamıştım. Seni düşünmekten, senin, güzel alemlerini tahayyül etmekten hiç bir şeyin farkında değildim. Bir defa bile olsun aynaya bakmadım. Zaman ne çabuk geçmiş. Allah nasıl çalışmış, bunun farkında bile olmadım. Dehşet ancak ş'mdi baş gösterdı. Öleceğim: gerimde senin güzel alemini bırakıp başka bir aleme göçeceğim. İnaniyorumki, öldüğüm dakikada karnımdaki yavrumda kanadlanacak, gözleri kapalı, yüzü yaşlı, başını omuzuma koyarak benimle beraber uçacak..

Ah, böyle düşünürken bir kâbus bastırdiki, dehşetten hala titriyorum: bir dere kenarından geçerken, uzun beyaz sakallı, yeşil cübbeli bir ihtiyar gördüm. Başında nurdan bir hale vardı. Beni fark edince yanına çağırdı. Elinde bir taş bebek tutuyordu. Fakat bu bebeğin henüz bir kolu noksan, bir ayağı yoktu.

— Dur şimdi tamamlanacak ve sonra bu bebek sen'n olacak! dedi Ve yerden avuç avuç çamur alarak çalışmasına devam etti. Bu bebek beni korkutuyordu. Sanıyordumki, onu elime alırsam patlayacak. Bir ses kulağıma: «o bir bombadır, dikkat et!» diyordu.

Yavaş yavaş bu beyaz sakallı, yeşil cübbeli ihtiyara sokuldum, bir anda iç mde bir arzu kabardı. Hızla uzanarak ihtiyarın, bebeği tutan ellerine şiddetle vurdum. Bebek düştü ve parça parça oldu. İhtiyar dehşetle yüzüme baktı. Sakalı, gözleri, başı büyüdü. Gözlerinde yakıcı bir ışık parladı. Ortalık karıştı, müthiş bir rüzgâr çıktı. Dereler taştı, denizler karaya saldırdı, yağmur bir tufan halini aldı, Allahım, bütün bu dehşet içinden kaçmak istedim, fakat dizlerim tutmadı, yere kapandım. O zaman da toprak yattığım yerde çukurlaşmağa, batmağa başlamış. Her şeyden, bütün dünyadan uzaklaşıyordum. Toprağa girdikçe, yukarımdaki hava değişiyor, masmavi gök yüzünde yıldızlar parlayor, bahar çiçekleri ile dolu ağaçların dalları uzanıyor, kuşlar ötüşüyor, suların ahenkdar sesleri duyuluyordu.

Ve ben toprağın içine gömülürken uyandım. Dehşet halâ üzerimde idi. Ter bütün vücudumu bastırmıştı. Ablam başım ucunda şakaklarımı oğarak:

Mehpare, kardeşim, ne oluyorsun, nen var? diye ağlıyordu.

Ah Süleyman, her şey bitiyor, dünyadan uzakleşıyorum. Hele senden, senin yaşadığın dünyadan uzaklaşmak... Tahayyüle okadar çok alıştımki... Şimdi seni yanıbaşımda tasavvur eddiyorum, bir anda belimi kavrayarak vücudumu kendıne çekiyorsun. Başın başıma karışıyor, oh, okadar çok öpüyorsunki, bayılmak, yok ölmek ısteyorum. Sıcak, ateş gibi dudakların şakaklarımda geziniyor. Fakat niçin sesini duyamiyorum?

İki bahar geçti. Korudaki kirazlar çiçek açtı. Yağmuarlar başlayınca, pencere min altına toplanan serçelerden birinin silkinmesini ve masallarda olduğu gibi tüylerini bir anda dökerek senin vücudun, senin hüviyetinle meydana çıkmasını bekledim.

Geceleri uyuyamazdım : Belki sen gelirsin, diye... Gözlerimi bahçenin karanlıklarına dikerdim, bir görür kör gibi bakardım. Yağmur camlara ça par, rüzgâr kuru ağaçları ağır ve mağmum seslerle sallardı. Fakat çamurlu bahça yollarında ben seni arardım.

Gözlerimi kapadığım ve başımı koltuğumun arkasına bırakarak hulyeya daldığım zamanlar, senin kısık sesini duyardım. Evet, senin kısık sesini.. Sanki yağmur dolu dolu yağarken ve pencere camlarında ıslak sesler çıkarırken, sen camların arkasından:

— Mehpare!. Ninem! diye seslenirdin.

Ah kalbim nasıl duracakmış gibi olurdu. Gözlerimi korkuyla açardım. Ve ses kulaklarımda aynı fısıltı ile devam ederdi.

— Mehpare! ninem!. Mehpare, ninem!.. Mehpare, ninem !..

Ayağa fırladığım zaman başımın döndüğünü his ederdim Titreyerek balkona koşar ve burnumla beraber alnımı cama dayatarak yağmur sularının izleri arkrsından bahçeye bakardım. Fakat her zaman oldugu gibi senin mırıltın kesilir. ağaçlardan akan sular, dallar, tenekeler ve kiremitler ses verir, deniz uğuldar ve çok uzaklardan muttarit bir motör sesi duyulurdu.

İlk anlar, bu gaipten gelen seslere koşardım Fakat o kadar çok aldındım ve sukut hayale uğradım ki, artık yerimden fırlamaz, pençereye koşmaz oldum. Senin mırıltılarını duyunca elimi kalbime bastırarak gözlerimi açardım. bazan çok konuştuğun olurdu. Sesin derinden ve bütün güzel ahengi ile gelirdi. İlk zamanlarda sadece:

« — Mehpare, ninem! diyordun.

Sonraları yanı başımda, omuzumun üstünde imişsin gibi fısıldardın.

— Mehpare, ninem! hasta mısın? nen var? niçin yüzün sararmış?. benimi bekleyorsun? ah, sana gelebilsem, sana gelebilsem... Hayır, ağlama.. Ağlarsan çirkin olursun.. bak, işte, seninle beraberimya, beni duyuyorsun, beni işitiyorsun değil mi?.

Göğsümü okadar çok bastırırdım ki, nihayet acı ile doğrulur, ve insiyakı bir hareketle yanaklarımdan akan yaşları silerdim Ağlamağa, ıstırab çekmeğe alıştım. Fakat senden ayrı kalmağa?., Hiç bir zaman alışamıyacağım.

Şimdi ölmeğe hazırlanıyorum Süleyman,. bir hafte evvel karnımda bir insanın küçük bir insanın yaşadığını öğrendim.

Deli olacaktım, sanki ölüyordum, Öyle bir insanki, artık kollarını oynatıyor ve ayaklarile tepiniyor!., Niçin şimdiye kadar bunu anlıyamadım? Bilmiyorum. Seni düşünmekten, Allahın yaratmağa çalıştığı bir mahluku unutmuş olacağım. Yani Allahı unuttum. Bu, gönlün ne büyük bir kudreti,. Allaha galebe çaldığını sanıyorum İşte, görüyorsun ki, seni bu kadar sevmemek günahı, beni ölüme götürüyor.

Ah, Allaha artık ısyan ediyorum.

Bu sabah bu satırları yazarken, Allahın karnımda halâ büyük kudreti ile çalıştığını hissediyorum. Oğlum veya kızım, insan haline gelmeğe hazırlanırken, ben onu, kendi vücudum içinde ölüme götüreceğim.

Ölmek kararımı hiç bir şeyin geri götürmeyeceğini sanıyorum. Allah bile beni ölmekten men edemiyecek.. Fakat niçin men etmiyor? Evet, yeni bir insan yaratmağa hazırlanırken, niçin benim kafamın içinde geçenleri duymıyor ve bir mucize hazırlamıyor? mucize, nasıl bir mucize olabilir? bu, benim için tek mucizedir! oda sana kavuşmak.. Seni görmek, beni kollarına alsan, ölmekten vazgeçeceğim.. Fakat niçin gelmiyorsun?. Fakat niçin Allah bana yardım etmiyor?

Belki de edecektir.. Ölmeğe hazırlanırken bile ümid ediyorum. Ah, sevmek, hep ümit etmek değilmidir?.... »

Mehparenin mektubu burada kesiliyor. İhtimal, devam etmek üzere bırakılmış. Fakat ölüm acele etmiş ve zavallı bunu böylece zarfa kapamış..

— 8 —

Mehpare bir anda beni de kendi âlemine sürükledi. Her şeyden, yaşamaktan ve zevk duymaktan uzaklaşmış bir insan gibi, büyük bir boşluk içinde dolaşıyorum. Beylerbeyi beni kendine okadar çok çekiyorki, zaman zaman vapura binip boğaza açıldığım halde, bir türlü iskeleye inemiyorum. Gözlerimle uzaktan, kurumuş tahtalarile yeşillikler arasında duran evlerden, köşklerden, bizim köşkü bulmağa çalışıyorum. İçimde öyle bir hüzün varki, bu birdenbire ağlamaktan korkuyorum. Ağır yaz güneşi altında kendi kendime dolaştığım oluyor, bazan Gedik paşada oturan babamın ihtiyar kâhyasının dar ve serin bir sokak içindeki evine gidip orada, boş bir odanın minderinde uzun uzun uyukladığım oluyor. Kâhya iki büklüm, karısı romatizmalı oldukları halde beni nereye koyacaklarını, nasıl memnun edeceklerini bilmeyorlar. On gün varki, Şişliye geçtiğim yok. Leyla muhakkakki beni arıyor.. Fakat hayır, o iri gözlü kadın bile artık bana iğrenç görünmeğe başladı. Bütün kadınlardan nefret ediyorum. Belki de ihtiyarlamaktayım.

Akşamları kâhya beni bin bir emekle baktığı bahçesine çıkarıyor, çiçekler arasında hazırladığı küçük bir rakı sofrasına, kuyuda soğuttuğu suları, rakıları, karpuzları ve üzümleri dizerken, son ömrünün en büyük saadetine kavuşur gibi bahtiyar ve memnun konuşup duruyordu. Onun durmadan anlattığı yer Malatyadaki çiftlikti. Alabildiğine uzanan korular, ormanlar, babamın kış sabahları, alaca karanlıkta başladığı avlar, yazın köylerden ve kasabadan gelen oyuncuların çiftlik önünden geçen su kenarındaki eğlenceleri, ilkbahardaki köy düğünleri, yaz geceleri ak dağda yapılan avlar, kışın bembeyaz, temiz karı, her şey kâhyada sonsuz birer hatıra alarak canlanıyordu. Hiç bir hatıranın hayalimi Mehpareden uzaklaştıracağını sanmıyorum. Düşündüğüm yalnız o.. Sıcak yaz rüzgârları pencereden odaya dolarken ben gözlerimle cılız erik ağacında hırçın hırçın ötüşen serçeleri seyrederdim, uyuşuk bir hayvan haline gelmiştim. Bazan saatlerce olduğum yerde kalıyordum. Yaz, bana hiçbir şekilde iyi gelmiyen bir mevsimdi. Sıcaklar bir kedi ile aramda büyük bir benzetiş yaratıyordu. Her zaman için miskin, her zaman için uyuşuk oluyordum. Mehparenin kendi elile temin ettiği ölümden bir kısmı da sanki bana aitti. Ben de uzandığım yerde ölmek istiyordum. Halbuki yaşamak ne güzel şey.. Ah, beklediğim. Ümidimi bağladığım tek birşey var! Kış.. Eğer yağmurlar başlayupta kar havayı kapladığı günlerde dahi bu melenkoliden kurtulamazsam, o zaman... Belki daha başka şeyler düşünebileceğim.

Bir sabah kâhya çekine çekine yanıma yaklaştı:

— Küçük beyciğim, saygısızlığımızı bağışlayın. Bizim kadın da, ben de üzülüp duruyoruz. Kaç gün verki, sizi gamlı kasavetli görüyoruz. Neniz var, kulun yardımı ile giderilecek kederse...

— İçim sıkılıyor kâhya..

— Ah, rahmetli bey de arasıra bunu söylerdi. Gamın, kasavetin sadece içinin sıkıntısı ise üzülme küçük beyciğim.. biraz açıklığa, meselâ.. bak şimdi yaz.. Beylerbeyinde köşk tenha... Oraya gitsek..

Kâhyanın yüzüne o kadar çocukca baktımki, ihtiyar adam gülmekten kendini alamadı:

— Neden şaştın abeyciğim.. ben ihtiyar, hâtun romatizmalı, siz de gamlısınız. Bizim paramız yok ki, bir sayfiyede oda tutalım.. Hoş, köşkte yabancı da yok.. Ömer ağa, halâ içeride.. ötesine berisine bakmıyor değil...

Kâhya, ihtiyarlıkla birdenbire açılan çenesinin bütün kuvvetini sarfetti. Dalgın, gamlı ve düşünceli onu dinledim. Ne söylediğini bilmiyordum. Uzun bir hastalıktan uyanıyormuşum gibi, içimde garip bir titreme vardı. Bir yaz öğlesinde çocukluğumun küçük bir hatırasını düşünüyorum: Çiflikteki yanaşmalar, geniş avlunun ortasındaki büyük çınar ağacının kovuğuna giren hasta, ihtiyar bir köpeği sopalarla taşlıyorlardı. Nihayet hayvan can havlile dışarı fırladı. Üzerine savrulan kalın bir sopadan kurtulmak için son bir hamle yaptı. Fakat vücudu o kadar halsizdi ki, bir adım ileriye dahi sigirtemedi. Sopa tok bir sesle kafa tasına çarptı. Hayvan boğuk bir ses çıkardı ve düştü.

Bütün yanaşmalarla beraber ben de koştuğum zaman köpeği yaşlı, çapaklı ve mahzun gözlerle yüzümüze baker buldum. Gözleri görmüyordu. Fakat başının ucunda toplananların kendisine baktıklarını hisediyordu. Başının içinde öyle bir fırtına kopuyorduki, belki genç bir hayvan olsa, çırpınıp bağıracak, haykıracak, kendini yerdenyere vuracaktı. Fakat, o, şimdi hiç bir şey yapmıyordu. Çünkü yapamıyordu. Başında kopan uğultu ve acı, hasta, biçare kalbine kadar uzanamıyor, bacaklarını oynatamıyordu.

Öldüğü zaman herkes onun halâ yaşadığına kanidi. Yanaşmalardan biri:

— Cilve yapıyo köpoğlu!. diye haykırdığını ve hayvanı son defa tekmelediğini hatırlıyorum.

Bu ihtiyar, hasta, zavallı köpekle aramda şimdi hiçbir ayrılık yok. Onun gibi ben de kafama bir darbe yedim ki, hâlâ kıpırdanamıyorum. Bana ne oldu? Gerçekten ihtiyarlıyor muyım? Yaşım henüz otuz beşe varmadı? Fakat bana ne oldu?

Kâhya, karısı ve ben, bir cenazeye gider gibi sessiz, mağmum Beylerbeyine gittik. Vapurdan çıkınca kâhya doğru yoldan ilerledi. Dedim ki:

— Siz gidin, Ömer ağaya haber verin, ben yukarılara doğru çıkacağım. Bir saat sonra gelirim!

Bütün üzüntüm Mehparelerin köşkü önünden geçmek mecburiyeti idi. Köşke vardığım zaman ise, kâhyayı ve karısını hâlâ gelmemiş buldum. Biraz sonra ikisi de kapıda görününce şaştılar. Kâhya:

— Biz de acele ettik, yerinizi, yatağınızı, rahatınızı hazırlasınlar diye tenbih etmeğe koşuyorduk. Ne çabuk geldiniz küçük beyciğim.. diye mırıldanmağa başladı.

Eski şeyler bana şimdi, tüller arkasında kalmış bir akşam loşluğu halinde görünüyor. Babamın kütüphanesinden, anamın gelin girdiği büyük, yaldızlı odaya kadar bütün köşkü, çok uzaklarda kalmış ve aylar ve yıllarca yürünüpte kavuşulmuş bir masal sarayına benzetiyorum. Sofalarda öksürüğüm ses vererek uzuyor. İçtiğim sigaranın dumanları bile yanıbaşımda, hiç dağılmadan ağır ağır benimle beraber yürüyor.

Arka pencerelerden koruya baktığım zaman, düşecek kadar vücudumda büyük bir halsizlik hissettim! Zavallı Mehpare... Bu yaz güneşi altında sararan korulukta onun şakrak sesini ne çok dinledim. Gözlerimi muayyen bir noktaya, üzeri sarı yapraklar, kurumuş hanımelleri ile örtülü bir kameriyeye diktim ve oradan birşey beklemeğe başladım. Evet, birşey.. sanıyordumki, topraklar ve sular bir olarak bu kuru dallara can verecekler, ilkbahar yeniden başlıyacak, kuşlar ve çiçekler ayni zamanda canlanacaklar, üzerinde bembeyaz uzun entarisile Mehpare bu dallardan süzülecek... Zavallı Mehpare...

— Arkası var —

Geliboludaki Tarihî Eserler Üzerinde Bir Konuşma

YAZAN:
Muammer BALCIOĞLU

Gelibolu'da lâle devrine ait eserlerden Sadrâzam Dam at Nevşehirli İbrahim paşanın damadı Kaptanı Derya Şalvarlı oğlu Mustafa paşa çeşmesi (Telli çeşme)

Gelibolu'da Tarihî kale ve havuz yanında yapılacak park ile Gelibolu fatihlerine ait âbidenin projelerini tanzim için Geliboluya gitmiş olan Trakya Umumî Müfettişlik mimarı Mazhar Altan Edirneye dönmüştür. Değerli mimarımızdan bir mülâkat istedim, ricamı kabul ettiler.

— Trakya Umumî Müfettişi General Kâzım Dirik, son Gelibolu ve Çanakkaleyi teftişlerinde, Geliboludaki Sarıcapaşa kale ve havzunun etrafındaki derme çatma binaların istimlâk edilerek bu tarihî eserin meydana çıkarılması ve istimlâk edilen binaların yerine park yapılması ve Büyükcami yanındaki Şehitlik yerinde de bir anıt yapılması hususundaki Geliboluluların teşebbüslerini takdirle karşılamışlar ve bunların projelerini yapmak için beni Geliboluya çağırmışlardı.

Bir ay kadar bu güzel kasabada kalarak projelerini hazırladım. Ayni zamanda necip Gelibolu halkıyle yakından tanışmak ve Gelibolu'da tarihî eserler üzerinde incelemeler yapmak fırsatına kavuşmuş oldum.

— Yapacağınız projenin anahatları ne olacaktır ve ne gibi şartlara tâbi oldunuz?

— Parkı, Gelibolu belediyesi yapacaktır. Ben yalnız bu parkın antikite bakımından tarihî havuzu ve kule ile münasebetini düşüneceğim. Çünkü park, kule ile havuz ve civarının çevresinde yapılacak ve parktaki havuz ve kule duvarlarının karakteristik olan yüzlerini kapatmaması, sonra havuza inen ve toprak sathından aşağıda kalan kapının ortaya çıkarılması lâzımdır.

— Kalenin mimarî kıymeti var mıdır? Ve ne maksatla yapılmıştır?

— Biliyorsunuz a, şehzade Gazi Süleyman paşadan sonra Birinci Murat ordusunun Geliboluyu geçerek birkaç koldan Keşan, Dimetoka, Çorlu ve oradan Edirne üzerine yürüyüşlerinde boğazların emniyeti için Sarıca paşa, bugün hükûmet konağı karşısında harabeleri kalan eski kaleleri tamire, iç ve dış limanların muhafazası için de limandaki bu tarihî kuleyi yapmağa memur edilmişti. Gelibolu bu cihetle Osmanlı Türklerinin ikinci (Üssübahrisi) haline getirilmiştir.

— Bazı tarihciler Sarıcapaşa kalesinin Bizanslılar tarafından yapıldığını ve kulenin içerisindeki mermer direk başlıklarının buna delil olduğunu söyliyorlar, ne dersiniz?

— Aman kardeşim, bu iddia çok yanlıştır. Hattâ Edirne ve yöresi eski eserleri sevenler kurumu tarafından neşredilen Gelibolu tarihinde de bu taşlara ait yazılara rastladım. Bunu size izah edeyim.

Gelibolu'da Sarucapaşa kal'ası yanındaki büyük havuza inen kapı duvarlarında kullanılan taşlar arasında (Bizans) ve (Grek) tarzında tezyinî taş parçaları görülmektedir

Gelibolu'da Sarucapaşa kal'ası beden duvarlarındaki taşların birindeki öküz başı kabartması (bu taş, Hıristiyanlıktan evvelki devirlere ve Etilere ait olması itibarile Gelibolu tarihi üzerinde ehemmiyeti haizdir)

Osmanlı Türklerinin ilk istilâ devirlerindeki mimari tarzları umumiyetle böyle ayrı ayrı ve karışık mimarî malzemesile yapılmış şekildedir. Bu tarzı mimari o devirdeki mimarımızın karakterini göstermektedir.

Meselâ Geliboludan evvel Çardakta da böyle mahallî mimarîlerden alınmış parçalarla yapılmış eserler vardır. Çardaktaki Gazi Yakup bey camiinin revak kısmı sütunlarının başlıkları (Grek) ve (Bizantin) dir. Birinci Murat kârvansarayının içerisindeki sütun başlıkları da ayni suretle mahallerinde buldukları eski eserlerden alınmış ve tatbik edilmiştir.

Bunların böyle olması bu eserin milliyetini değiştirmez. Sarıcapaşa kulesinde görülen mermer başlıklar, direkler üzerinde değildir. Kulenin beden duvarlarını teşkil eden kemerlerin altlarına özengi taşı ve konsol mahiyetinde konulmuştur. Sonra kale duvarlarında buna benzer böyle tezyinî taş parçaları çoktur. Bunlardan birkaçı havuza inen kapının yanlarındadır. Bir de çok enteresan olarak bu kapının havuz cihetindeki kale duvarında (öküz kafası) kabartması görülmektedir. Öküz kafası daha ziyade (Etilere) ait bir remzdir. Bu, ya ayni mahalde bulundu veya başka taraftan getirildi. Kulenin gerek havuza inen kapının ve gerekse asıl kuleye çıkan kapının motifleri dahilî kemerler ve umumî teşkilâtı tamamen Türktür. Kule evvelce üç kattan ibaretmiş,

Geliboluda Gazi Süleyman paşa türbesinin uzaktan görünüşü

son işgalde üst kısmı yıkılmış ve bugün yalnız iki katı kalmıştır.

— Sarıcapaşa kulesi tamir edilecek mi? Yoksa bu günkü harap şeklini muhafaza edecek mi?

— Bu kulenin restore suretile tamir edilmesi lâzımdır. Fakat kulenin bu şekilde tamiri belediyeye binlerce liralık masrafa mal olacaktır. Bence şimdilik kuleyi bu günkü şeklile muhafaza etmek ve ileride müsait bir zamanda eseri tamamen ve yıkık üst kısmile beraber restore etmek doğru olur.

— Gelibolu fatihlerine yapılacak anıt nerede yapılacak ve nasıl olacaktır?

— Gelibolu. Türkün bütün dünyada eşsiz olan büyük kahramanlıklarının ve büyük kahramanların ebedî ve şerefli hatıralarının yaşadığı mukaddes bir topraktır.

Gazi Süleyman paşanın bir avuç kahramanla Anadolu kıyılarından denizi aşarak Geliboluyu zaptında ve Birinci Muradın Trakyayı istilâ için hazırladığı büyük ordunun Geliboluyu istirdadında şehit düşen adları meçhul kahramanlardan mezartaşlarına Gelibolunun muhtelif mahallerinde rastlanan'ar (Gelibolu kalesi Fatihi Gazi Kalender. Piri ve Hüseyin Becce ve Karacabey ile Büyükcami yanındaki şehitlikte yatanlardandır. Bunlardan (Karacabey) in mezarı Hamzabey limanında ve fenere yakın bir yerdedir. Asli şeklini ve yerini muhafaza etmiş ve halk arasında (Bayraktar baba) adıyle tanınmaktadır. Mezartaşı gayet san'atkârane yapılmış. lâhit şeklindedir. Diğer şehitlerin mezartaşları sonradan konmuş olduğu şekillerinden ve yazılarından belli olmaktadır.

Gelibolu belediyesi şimdilik Şehitlikte bir âbide yapmağa karar vermiştir. Bunun için Şehitliğin etrafındaki dükkânları istimlâk etmiş ve Şehitliği tamamen ortaya çıkarmıştır. Bir toprak yığınından ibaret olan ve harap duvarlarının üzerindeki kitabesinde:

Bu şehidler eyledi fi sebilillâh gazâ
Desti küffardân Geliboluyu ettiler rehâ
Din için canların feda kıldı oldı şehit
Bunları defnettiler bu mahalle etkıya

Yazılı olan bu Şehitlik yerine diligleri ikişer metre olmak üzere mermerden bir çerçeve ortasında kaidesile beraber 3 metre boyunda ve mermerden bir sütun üzerine burada şehit düşen Gelibolunun kahraman fatihlerinin hatıralarını tesbit edecek ve gelecek nesillere de bu kahramanların hatırasını saygı ile yaşatacak bir anıt yapmağa karar vermiştir. Anıdın projesini yaptım. Belediye de bu işi Türk taşçı ustalarından olup (Gelibolu) daki Atatürk anıdını yapan İhsan adındaki yerli bir san'atkâra verdi ve inşaata da başlandı.

— Gelibolulular, yurtlarının fatihlerine karşı gösterdikleri bu kadirşinaslık gibi Geliboluda vatan diğer tanınmış tarihi şahsiyetlerin hatıralarına karşı da neler düşündüklerini ve neler yapmak istediklerini sorabilir miyim?..

— Gelibolu halkı hemen umumiyetle bu fatihlerin torunlarıdır. Bunlar, ecdatlarının bütün aklâki faziletlerine tevarüs etmiş, temiz seciyeli, civanmert ve kadirşinas insanlardır.

Memleketlerinin fatihlerine olduğu kadar, büyüklerine karşı da daima kadirşinas kalmışlardır. Bulayırda Balkan harbinde tahrip edilen (Gazi Süleyman paşa) türbesini ve bu türbe yanında büyük edip Namık Kemal'in mezarını esaslı bir şekilde tamir ettirdiler. Etrafını açtılar. Temizlettiler, bu anıtların çevresini güzel bir parkla süslediler. Esasen Gelibolulular hemen her yıl Namık Kemal'in ölümünün yıldönümünde Bulayıra gelirler. burada Namık Kemalle beraber memleketlerinin ulu fatihi Gazi Süleyman paşa için de bir ihtifal yaparlar.

— Geliboludaki eski eserlerimiz hakkındaki kanaatiniz nedir?

— Gelibolu, Türkler tarafından alındıktan sonra millî mimarımızda birçok kıymetli eserlerle tamamen yeni bir şehir haline getirilmiştir.

Fetihten evvel şehir bir kale ile mahsur ve mahdut bir kısımdan ibaret iken, Türkler kale haricine çıkarak kasabayı

Kendi adını taşıyan mahallesi ve camii bulunan Hoca Hamzanın mezarı

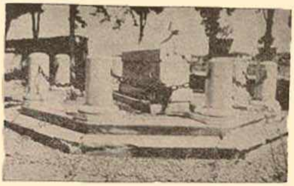

Kadirşinas Gelibolulular tarafından Bulayırda büyük edip Namık Kemalin tamir edilen mezarı

tevsi etmişler ve yeniden büyük hanlar. kârvansaraylar, imaretler, hamamlar, çeşmeler, camiler. medreseler. sebiller, darülkuralar, ve Çokalça suyu üzerinde kârgir

Yarım Aya beyanatta bulunan Mimar
MAZHAR ALTAN

köprüler ve çarşılarla süslemişlerdir. Hattâ Bursadan sonra ve Edirnenin fethinden evvel Gilibolu bir müddet payıtaht olarak kalmış ve Birinci Murat burada kendi adına para kestirmiştir.

Gelibolu, boğazların ikinci bir müdafaa noktası ve Türk donanmasının üssübahrisi olması itibarile Edirne ve İstanbulun fethinden sonra da kıymetini muhafaza etmiş ve bu cihetle Türk mimarisinin muhtelif devirlerine ait eserler Geliboluda toplanmıştır. Vakıa bu eserlerin birçoğu harpler ve istilâlar yüzünden harap olmuşsa da, bunların bu günkü harap şekilleri bile Türk mimarisinin Geliboludaki kıymetli mevcudiyetini ifade edecek bir mahiyettedir.

— Bu eserleri tamir etmek ve yaşatmak mümkün değil midir?

Geliboluda çok kıymetli bulduğum eserler İskender zade Ahmet bey, Mesih paşa, Kadı Buhuri camilerile, Sinan paşa ve ilk deniz kumandanlarından Gazi Mansur bey türbeleri ve hamamlardır. Bunların mimari karakterleri ikinci Murat, Fatih ve İkinci Beyazıt devrini gösterir. Fakat hepsi çok haraptır. Diğer eserler de mimari kıymetlerini zaman zaman zelzelelerle ve işgallerle tamamen kaybetmiştir.

Bu kadar saydığım büyük değerdeki eserlerden Mesihpaşa camii maalesef tamamen yıkılmıştır. Diğerlerinin tamirleri büyük masraflara tevakkuf etmektedir. Ka-

— Arkası 27 ci sayfada —

BEN NE YAPTIM?

Yazan :
Muazzez KAPTANOĞLU

Bütün kuvvetini harcamış bir insan gibi, kelimelerin üstünde dinlene dinlene konuşuyordu. Onu, sâkin maskesi altında taşlaşmış bir içle dinliyordum. Göğsümde bir yer parça parça acıyordu.

Birşeyler söylemek, onun haksız olduğunu, onu ne kadar sevdiğimi bilmediğini, ondan şüphe ederken ölecek kadar ıstırap çektiğimi söylemek için çılgınlaşıyorum.

Muhayyilem bir sürü mantıkî iddialarla güzel bir müdafaa hazırlıyordu. Kafam, usta bir sanatkâr gibi, kelimeleri yontuyor, işliyor, inceltiyordu. Fakat, bir an içinde hazırlanan, işlenen bu cümleler dudaklarıma gelince basit ve uydurulmuş yalanlar gibi sırıtıyordu.

Anlıyordum ki, hepsini kendimi müdafaa etmek için söyliyeceğim!.. Ben vicdanına karşı yalan söylemiş, sırf bir tecessüs için, onun gururunu parçalamış, beni aldatmadığını bildiğim halde, başkalarına ait vicdanlardaki sır perdesini kaldırmak için ondan şüphe ediyor gözükmüştüm. Onun bu kadar kırılacağını, hele bütün, bunların sırf bir tecessüs için uydurulmuş şeyler olduğunu öğrendikten sonra benden soğuyacağını hiç düşünmemiştim. Bilmiyorsun, öyle ıstırap çekiyordum ki!.. Düşündükçe deli olacağım.. onu nasıl kırdım, ben ne yaptım!.. »

Durdu.. gözleri ıslanmıştı. Bir saate yakın, Fenerbahçenin yosunlu kayaları kenarında oturuyorduk. O, şaşkın ve dertli bir vaziyetteydi.. Büyük bir çocuklukla hayatını bağlayacağı insanı kırmıştı...

***

Bizi garip bir tesadüf karşılaştırdı. Sonbaharın yapraklarla örtülü, yollarında dalgın dalgın yürüyordum. Babası ölen bir arkadaştan geldiğim için neş'em yoktu. Birden, omuzlarımdan sarsıldığını hissediyordum. Hayretle ve biraz da kızgınlıkla döndüğüm zaman, senelerdenberi görmediğim bir çocukluk arkadaşile karşılaştım!.

Hayret ve sevinçle sarıldık. Yalvaran bir sesle:

—Kuzum dön, diye mırıldandı. Seninle Fenerbahçeye doğru yürüyelim.. Öyle üzüntülü, öyle dertliyim ki!. vaktim vardı. Kolkola geçip bir kayanın ucuna kadar geldik... Bu kaya, ikimizin de mes'ut günlerine şahit olmuştu. Ben oturacak yer buldum. O, elbisesinin ıslanmasından korkarak ayakta durdu:

— Söyle dedim... nen var. Neden dertli ve üzüntülüsün!..

Gözleri dalgın dalgın Modaya takıldı. Bakışları ıslanmıştı.. Sesi titreyerek anlatmağa başladı :

— Cahidi tanırsın.. sarı köşkün oğlu.. Onunla küçüktenberi garip bir yakınlıkla bağlıydık. Son zamanlarda biribirimizi sevdiğimizi anladık.. ve nişanlandık... İkimiz de mes'uttuk. Cahit, köyün en ciddi çocuğuydu. Beni, benim kadar seviyordu. Bir gün bunun Anadoludan bir akrabası geldi.. Sarışın, güzel bir kız... Teyzesinin kızı.. Ayni zamanda aralarında süt te varmış!.

Bu kızı kıskanmağa başlamıştım.. Öyle sıkı fıkı konuşuyorlardı ki, bunun için sık sık kırılmağa başladık. Bir akşam garip bir tesadüfle, bu kızın Cahidin kardeşi olduğunu duydum. Fakat inanmıyordum. Babasının bir gençlik hatasından doğan bu kızda Cahide benzeyen hatlar aramağa başladım. Buldum da. İçimde, sevgimi bile hafifleten acayip bir merak vardı. Garip bir tecessüsle öğrenmek istiyordum. Cahide doğrudan doğruya söyleyemiyordum. Düşündüm ve işin içinden kadın hilesile çıkmağı tasarladım.

Artık kıskanç bir sevgiliydim. Öyle müziç oldum, Cahidi o kadar bıktırdım ki, bir gün büyük bir hiddetle onun kardeşi olduğunu söyledi!...

Bunun nasıl olduğunu, niçin saklanıldığını, bütün macerayı öğrenmek istiyordum..

Cahidi ne kadar kırmak lâzım geliyorsa, o kadar kırdım. Ve bütün bunlar yetmiyormuş gibi, bunu daha evvel duyduğumu ve onu söyletmek için böyle davrandığımı, yoksa kendisinin beni hiç birgün aldatmıyacağını bildiğimi söyledim..

Güya, ona olan itimadımı söylemek istemiştim. Hiç unutmam, yüzüme dalgın dalgın bakıp:

— Yazık, çok yazık!.

Diyerek acı acı güldü.. ve Cahidi bir daha görmedim!...

— Ne yaptın!.. çocuk, diye haykırdım. Bu kadar düşüncesizlik olur mu ?...

Yanaklarından yuvarlanan yaşları kurulamağa lüzum görmeden:

— Evet, ne yaptım!.

Diye mırıldandı. Günde yüz defa kendi kendime ne yaptım diye soruyorum !...

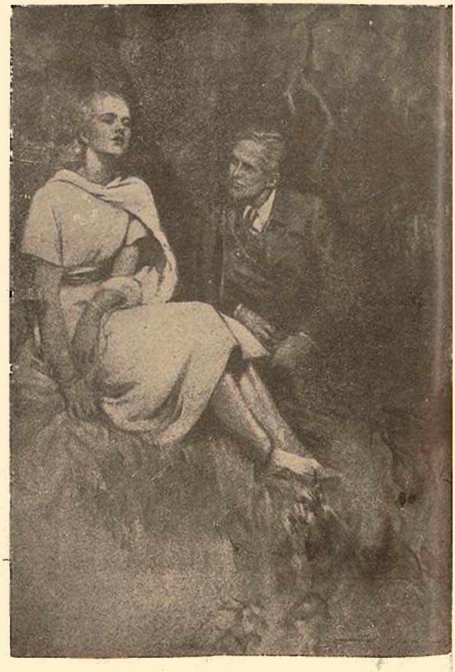

Bir saate yakın, Fenerbahçenin yosunlu kayaları kenarında oturuyorduk. O, şaşkın ve dertli bir vaziyetteydi.

HAYATTAN BİR YAPRAK

YAZAN
Meliha MADENCİOĞLU

Genç kız ağır, ağır Çağaloğlu yokuşundan çıkıyordu. Kumral saçları omuzlarına zarif bir kıvrıntı ile dökülmüştü. Küçük fakat çok mütenasip ve acı bir tebessüm taşıyan sevimli yüzü ile etrafından gelip geçenlerin nazarı dikkatini çeke, çeke ilerliyordu. Öyle bir ilerleyiş ki ona dikkat edenler sanki ağır bir yük yüklenmiş gibi gerçekten vücudunu taşıdığını farkederlerdi.

Başını çevirip bakmıyordu. İçine bakanların başı dönecek kadar derin ve mânalı gözleri nemliydi. Düşünüyordu. Kendisini, ailesini, kardeşlerini ve hayatı. Hayat hiçbir zaman kendisine bu kadar acı gelmemişti. Lâkin, bu hayat adını verdiğimiz şey kendisiyle ne kadar istihza ediyordu. Islak kirpikli gözleri önünde, hem yürüyor hem de kendikendine konuşuyordu:

«Ne kadar talihsizim yarabbi... Annem gene ümitle beni bekliyor, halbuki bu günde bir netice çıkmadı. Gene iş bulamadım.»

İş bulmuştu. Fakat kendisine iş teklif etmek isteyenlerin gözlerindeki açık mânayı, tahsiline, bilgisine değil güzelliğinden istifade etmek için buraya alıyoruz diyen küstah ifadeyi okumuş ve derhal uzaklaşmıştı. Niçin?. Neden bir genç kızı korumak, himaye, namusila çalışmasını temin etmek istemiyorlardı. Yarabbî, bazı insanların ne kadar iğrenç iç yüzleri vardı.

.•.

Süheylâ; zenginlik ve asaletin en yüksek mertebesine yükselmiş bir ailenin yıkılan hayatının enkazıydı. Felâketler ne kadar çabuk geliyor. Hayata gözlerini hıçkırık ve gözyaşları ile açan insanların hepsi onun esiri, hele Süheylâ sefalet ve felâketin sembolinden başka birşey değildi. İstanbul sokaklarında günlerce aç ve zavallı gezen Süheylâ, ölümü erişilmez bir saadet.. çok özlenen güzel bir diyar gibi hasretle anıyordu. Anî iflâs karşısında şaşıran Süheylânın babası, bu acıya dayanamıyarak ölmüştü. Süheylâ, zavallı şaşkın bir anne ve maddî bir kuvvetle büyütülmesi lâzımgelen üç kardeşle başbaşa kalmıştı. Babasından kalan servet ateş karşısına tutulmuş bir yağ gibi erimişti. Tahsili yarıda kalan Süheylâ hayatın bu kadar acı ve ıstırap kaynağı olduğunu İstanbul sokaklarına, İstanbul kaldırımlarına atıldığı gün anlamıştı Kıvırcık kirpiklerinden dökülen gözyaşları.. İşte ıstırabını paylaştığı yegâne dostları.. Bu damlalar içinde yanan acıları biraz olsun söndürebiliyordu.

İnkâr edilemiyen bir güzelliği vardı. Fakat neye yarardı ki bu güzellik!. Cayatın çetin yollarına düşünce, yalnız güzelliğin değil, taliin lâzım olduğunu şimdi anlamıştı. Güzeldi... O güzelliğinden de nefret ediyordu. Çünkü, güzellik iğrenç bıyıkların altında vahşice genişleyen dudakların büyük bir arzu ile sırıtmasından, gözlerin ihtiraslı parıltılar meydana getirmesinden başka neye yarıyordu. Şimdi talii ile güzelliğinden de nefret ediyordu. Beş aydır günleri iş aramakla geçmişti. Nereye baş vurduysa «Biraz bekleyin» «Adresinizi verin» «Biraz evvel aldık» gibi atlatıcı cevaplarla karşılaşıyordu.. Sonra hepsinden ihtiras taşan bakışlarla fena tekliflerle karşılaşması kırık, kalbini büsbütün rencide ediyordu. İnsanlardan uzaklaşma arzusu çılgın bir heves gibi içinde kabarıyordu.

.•.

Sefalet kokan bir oda? Odanın bir köşesinde dalgın nazarlarla bakan hasta öksürüklü bir anne, âciz bakışlarla, odanın ortasında kımıldayan öksüz çocuklarına dalmış düşünüyor. Süheylâ penceresinin önünde gecenin karanlığına gömülen gözlerini zavallı anneye kaldırıyor.. Uzun uzun baktıktan sonra: «Anne ne düşünüyorsun?» diyor.

Kadın yaşlı gözlerle bakıyor.

— Hiç Süheylâ.

— Hiç olur mu?.. birşey düşünme, doktorun en büyük tavsiyesini unutuyorsun. Kadın içini çekerek gözlerinden damlayan yaşlarını zayıf parmaklarile silerken, kendi kendine söyleniyor:

— Düşünme? Bu ne kadar kolay söyleniyor. Fakat sor bana Süheylâ, doktorun bu tavsiyesini nasıl yerine getirebilirim? Hasta, fakir, talihsiz bir anne düşünmekten başka neye sığınır, ne yapabilir, sorarım kızım; senden kaç gündür saklıyordum. Süheylâ üç gecedir yediğin yemeği komşular getiriyor.

Kadın bu son cümleyi hıçkırıklarla kopan. kanlı bir öksürükle bitirmişti. Süheylâ ciğerlerini parça parca koparan anasına yaşlı gözlerle bakmaktan başka birşey yapamıyordu. Annesinin arkasına yastıkları yerleştirdikten sonra gene karanıkların sonsuz derinliklerine bakan pencereye yaklaştı. Kendi kendine düşünüyordu. Gece, bahtı kadar karanlıktı.

— Bu gece yediğimiz yemek bir sadaka öyle mi? Talihsizlikle başlıyan bu ömür bakalım ne acılarla bitecek? Bir lokma yiyecek ekmeğimiz yok. Yarın muhakkak (.....) hanındaki avukat Vedat Muhsin son sözü söyliyecekti. Gelmeyen kâtibinin yerine onu alacağına kat'î söz vermişti. Zavallı kadın da, kızının yarın getireceği cevabı, hasta ciğerlerine şifa verecek bir mucize gibi bekliyordu. Süheylânın yastığa konan başı hıçkırıklarla sarsılırken, güzel dudakları içinin en temiz duygularile varının muvaffakiyetli geçmesini dua ediyordu? Ve hasta annesinin biraz olsun iyi olmasını Allaha yalvarıyordu. Gece. bu karanlık odaya bir mezar sessizliğiyle çökerken.. talihsiz insanların çıkardığı acı nefeslerle korkunçlaşan gece gene bu talihsiz vücutları sanki müebbeden kendi rengine boyuyordu.

.•.

Parlıyan gözleriyle Süheylâyı süzen Vedat, genç kızın yüzüne değil yere bakarak son sözü söylemişti:

— Evet Süheylâ hanım, talihinize küsün, kâtibim muhakkak geleceğini, yerinin kimseye verilmemesini yalvararak yazıyor? Senelerdir yanımda çalışan bir insanın bu arzusunu yerine getirmezsem bilmem nasıl olur. Fakat, siz belki hayatta en az tesadüf edilen bir tipsiniz, hoşuma gittiğinizi inkâr edemem. Sizi kendime bir arkadaş olarak yanıma alsam muvafakat eder misiniz.

Bu son cümleyi Süheylâya bakarak bitirmişti.

Süheylâ titreyen dudaklarını zorla açarak:

— Nasıl meselâ?!..

Vedat gene aynı bakışlarla devam ediyor sözüne:

— Nasıl olacak? Benim sinema ve gezme arkadaşım olacaksınız, ben de sizin bütün maddî ihtiyaçlarınızı karşılıyacağım. Hem de bol bol. Nasıl kabul mü?

Boğazında hıçkırıklar düğümlenen Süheylâ, yaşlarla örtülen gözlerini silerken:

— Son sözünüz bu mu dur? dedi. Acı acı gülerek, peki kabul ediyorum, sizin sefahat arkadaşınızım. Namusumu bay Vedada değil bir lokma ekmeğe satıyorum. Hasta bir anneye? Üç yetim kardeşe feda ediyorum. Teklifinize peki diyorum bay Vedat. Allaha ısmarladık sizi gene rahatsız ederim.

Süheylâ sendeliyerek kendini kaldırımların üzerine atıyor. Hayatın indirdiği bu son acı darbeyi,şu ursuzca karşılayarak yürüyor. O hayatında sevmemiş, aşk kelimesinin ne olduğunu bilmeyen ve bilmekte istemiyen bu mağrur kız yalnız insanlardan kaçmayı, onlardan uzaklaşmayı düşünen Süheylâ, bu yükün, bu hayat yükünün altında daha çok kalamıyacağını, gözlerinin evdeki sefalet manzarasını daha uzun müddet seyredemiyeceğini anlamıştı Silkindi, kendini Kadıköyde hırçın dalgaların tokatladığı boş ve tenha rıhtımda buldu. Buraya niçin, neden gelmişti?.. Hiç, hiçbir şey bilmiyordu ve artık hiçbir şey düşünebilecek kudrette değildi!.. Uzun müddet denizin hırçın dalgalarını, bu dalgalarla bir parça ekmek için mücadele eden balıkçıları seyretti... Bu adamların gür ve neşeli sesleri onu hayatta vazifeye avdet ettirdi.

AY Işığı

YAZAN:
GUY DE MAUPASSANT

ÇEVİREN:
SADİ GÜNEL

O, harpte aldığı, papas Marinyan adını hâlâ taşıyordu. Uzun, zayıf, mutaassıp, daima heyecanlı, fakat dürüst bir adamdı. Bütün inanışları köklü idi ve asla değişmezdi. Allahını samimiyetle düşünür, istek ve arzularını anlamağa çalışırdı...

Kendi küçük kır evinin dar yollarında, geniş adımlarla gezinirken, bazen, zihnine bir suval saplanırdı: "Allah, niçin böyle yaptı?„ Ve bütün düşüncesini, Allaha yükleterek, ısrarla arar, ve hemen her zaman da cevabını bulurdu. O, bir din adamı küçüklüğü ile "Yarab! Senin işlerine akıl ermez!„ diye mırıldanmazdı. «Ben, Allahın hizmetçisiyim, onun yaptıklarının sebeplerini anlamak, her ne kadar kavrıyamazsam da, düşünmek ve tanımak isterim» derdi.

Tabiatta, yaratılan herşey, ona, mutlak bir mantık ve hayretler içinde, ve hayretle seyredilecek şekilde görünürdü. (Niçin?) ler ve (çünki:) ler, daima kafasında yalpa vuruyorlardı.

Fecirler, sabah uyanışını şenlendirmek için, günler, mahsülleri yetiştirmek için; akşamlar, uykuyu hazırlamak için ve geceler, onu gölgelemek için yaratılmışlardı.

Dört mevsim, ziraatın bütün ihtiyaçlarına, tamamen yetiyordu. Ve papasa, tabiatın hiçbir kastı olmadığı, ve yaşayan herşeyin bir alışkanlık neticesi olduğu şüphesi, hiç gelmiyordu; bilâkis, mevsimlerin, iklimların ve cisimlerin güç ihtiyaçlarını düşünüyordu.

Ayni zamanda, o, kadından da nefret ediyordu. Elinde olmadan, onlara karşı, bir kini vardı. Ve sevkı tabii ile kadına hakaret ediyordu. Çok kere, İsanın şu sözlerini tekrarlıyordu: "Kadınla ne alıp vereceğimiz var?„ Ve ilâve ediyordu "Denilebilir ki, Allah bile, bu eserinden hoşnut değildir.„

Kadın, ayartıcılığı ile, ilk insanı süründürmüş, onu zayıflatmak, tehlikeye düşürmek ve gizli, gizli bunaltmak için, cehennem azabı gibi, işkencelerine hep devam etmişti. Onların yalnız, mahvedici vücutlarından değil, seven ruhlarından da iğreniyordu.

Çok kere, onların, kendisine karşı gösterdikleri şefkati hissediyor, ve itiraz edilmiyen bu iniltili sevmek ihtiyacına kızıyordu.

Allah da, kadınları, erkekleri imrendirmek ve denemekten başka birşey için yaratmamıştı. Kadına, tuzağa düşmekten korkmaksızın, ve uyanık bulunmadan, yaklaşmamalıdır. Hakikaten, kadın, uzatılmış kolları ve insana açık dudakları ile, tuzaktan başka birşey değildi.

O, ancak kadınların dindarane arzularını müsamaha ile karşılıyordu. Fakat, gene onlara sert davranıyordu. Çünkü, kendisi bir sahip olduğu halde bile, onların alçak gönüllüklerinin; ta içinde canlanan ve zincirlenen, ebedi meyli uyandırarak, onlara doğru sürüklediğini hissediyordu.

O, kadını, merhametten ıslanmış gözlerile, düşmüş gördüğü zamanlarda, daha iyi anlıyor, ve kadınlıklarının karıştığı vicdanlarında, İsaya doğru koşuşlarını hoş görüyordu. Çünkü, onların bu atılışlarında bir kadın aşkı, şehvetli aşk çeşnisi yoktu. O, kadının, bu şeytani şefkatini, onun itaatli halinde ve konuşurken, sesinin tatlılığında, inik gözlerinde; ve onlara haşin davrandığı zaman, teslimiyet gösteren gözyaşlarında bile hissediyordu.

Manastırının kapısından, cübbesini silkerek çıkarken, bir tehlikeden kaçar gibi, büyük adımlarla uzaklaşıyordu.

Yanlarındaki küçük evde, annesile yaşayan, bir kız yeğeni vardı. Papas, kızkardeşine de, merhamet göstermemekte inat ediyordu.

Yeğeni, güzel; havai, ve alaycı idi. Papas, öğüt verdiği zaman gülerdi, ve gücendiği zaman da onu sıkı sıkı kucaklar göğsünde sıkardı. Halbuki, o, kendisine tatlı bir neşe veren bu zevkli kucaklanmadan, isteksizce kurtulmağa çalışırdı. Ve bu his, içinde, hiçbir insanda bulunamıyacak kadar büyük bir baba sevgisi uyandırırdı.

Çok kere, bahçenin dar yollarında, yanyana yürürlerken, ona Allahtan bahsederdi. Yeğeni, onu dinlemez, gözlerinde parlayan bir yaşamak saadeti ile, göğe, otlara ve çiçeklere bakardı. Bazen, uçan bir hayvanı yakalamak için atılır, ve papasa göstererek haykırırdı: "Bak! dayı, ne kadar güzel onu öpmek istiyorum...„ Böyle, böcekleri, leylâk tanelerini öpmek arzusu, papası düşündürür, incinir ve içini burkardı. Çünkü, kadınların kalbine, daima tohum salan bu duygunun, ne sökülmez birşey olduğunu bilirdi.

Nihayet, işte bir gün, papas Marinyan'ın işlerini gören, kilise muhafızının karısı, ona, gizlice, yeğeninin bir aşıkı olduğunu söyledi.

Papas, müthiş bir buhran geçirdi, ve traş olmaga hazırlandığından, yüzü sabun içinde, boğulur gibi kaldı.

Biraz ferahlayıpta, konuşabilecek bir hale gelince: "Doğru değil, yalan söyliyorsunuz Melani!„ diye bağırdı.

Fakat, köylü kadın, elini kalbinin üzerine koyarak: "Eğer yalan söyliyorsam, Rabbin gazebi üzerime olsun, sayın papas! dedi. Size diyorum ki; her akşam, kızkardeşiniz yatınca, kız ona gidiyor. Irmağın yanında birleşiyorlar. Saat on buçukta, onları, orada bulabilirsiniz.„

Papas, yüzünü traş etmekten vazgeçerek, çok derin düşüncelere daldığı zamanlar yaptığı gibi, çevik adımlarla gezinmeğe koyuldu... Yeniden traşa başladığı zaman, üç kere yüzünü kesti...

Bütün gün, iğrenip, kızarak, sessiz kaldı. Papaslık hiddetine, galebe çalınamıyan sevgisiyle beraber; bir ahlâklı baba, bir vasi, bir ruhu ezilen adam, bir aldatılmış ve bir çocuğa oyuncak olmuş insan kızgınlığı da karışıyordu. Şimdi, o, kendilerinin istediğini almaksızın, ve onların yardımına muhtaç olmadan, kocasını seçip, yaptığını, ebeveynin yüzüne haykıran bir kızın egoistliği ile boğulan, bir babaya dönmüştü.

Yemekten sonra biraz okumak istedi, fakat birşey anlayamadı. Gitgide kızıyor-

du. Saat onu çalınca, bazı geceler hastalarını görmeğe gittiği zamanlarda kullandığı, müthiş meşe bastonunu aldı. Ve elinde çevirdiği büyük başlı sopaya bakarken güldü. Sonra, birdenbire kaldırdı ve dişlerini sıkarak, bir iskemleye şiddetle vurdu. İskemlenin arkalığı parçalandı, yere düştü...

Çıkmak için, kapısını açtı, fakat, eşiğin üzerinde durakladı. Öyle hayret iverici parlak bir mehtap vardı ki, hiç görülmemiş denilebilirdi.

Ruhu, ne kadar büyük bir heyecan içinde idi. Birdenbire solgun gecenin ihtişamı ve sakin güzelliği karşısında şaşırdı, kaldı.

Küçük bahçesinde, herşey, tatlı ışıklarla yıkanıyordu; meyva ağaçları, dar yollar üzerine, henüz yeşermiş ince dalları ile, muntazam; gölgeden resimler çiziyorlardı. Beritarafta, evinin duvarına tırmanan hanımeli, şekerlenmiş, güzel kokular salıyor, ve ılık gecenin içinde de, sanki, kokulu bir çeşit ruh dalgalanıyordu.

Havayı, şarap içen sarhoşlar gibi, uzun uzun, içine çekerek nefes aldı. Hulyalı, takdir ve hayret içinde, hemen hemen yeğenini unutarak, ağır adımlarla yürümeğe başladı.

Kıra çıktığı zaman parlak gecenin, solgun ve yumuşak güzelliğine boğulan, ve okşayıcı ışıklarile yıkanan ovayı seyretmek için durdu. Kurbağaların, her an etrafı çınlatan, kesik ve madeni seslerine; bulbüllerin, uzaktan karışan nağmeleri, insana, hiç düşünmeden hülya kurduruyor ve bütün bu titrek muzik ay ışığının ayartıcı parlaklığı altında, herşeyi öpmek hissini veriyordu.

Papas, kalbinin niçin yorgun düştüğünü bilmeksizin, yürümeğe koyuldu. Kendini, birdenbire zayıflamış, ve bitkin buluyordu. Orada, oturup kalmak, Allahı, kendi eseri içinde hayretle seyretmek istiyordu.

Aşağıda, küçük ırmağın kıvrıntılarını, yılankavi bir hat şeklinde uzayan kavak ağaçları takibediyordu... Arasından, ayın huzmeleri geçen, beyaz ve ince bir buğu, her tarafı gümüş gibi parlatıyor, nehirin iki sahilinde ve üzerinde, asılmış gibi durarak, suyun bütün kırışıklarını, şeffaf ve pamuğa benzer hafif bir cisim halinde kaplıyordu.

Papas, bir daha durdu. Önüne geçilemiyen ve gittikçe büyüyen bir hüzünle, ruhunun derinliklerini yokladı; bir şüphe, uzak bir endişe bütün varlığını kapladı ve çok kere kendi kendine sorduğu suallerden birisi yeniden içinde uyandı: «Allah, niçin böyle yapmıştı? Madamki gece uykuya, şuursuzluğa, istirahata ve herşeyi unutmağa tahsis edilmişti; niçin onu gündüzden daha nefis bir hale sokmuş, fecirlerden daha tatlı yapmıştı?... Niçin, yıldızlar bu kadar parlak, iç çekici, ve güneşten daha şairane idiler?... Daha çok güzelleşen, ve mehtapla esrarlı bir hal alan tabiatı ışıldatmak için yaratılmışa benziyorlardı. Bunun için mi, karanlıklar bu kadar şeffaflaşmışlardı? Ne akıl ermez şey!. »

"Niçin, daha güzel şarkı söyleyen bu kuşlar, diğerleri gibi, istirahat etmiyorlar da, bulanık gölgelerde ötüşüyorlardı?...„

"Niçin, bu yarı şeffaf örtü, kâinatı kaplamıştı?.. Bu kalp çarpıntısı, ruh heyecanı, vücut kesikliği niçin?.. Niçin insanlar yataklarında, bu güzelliklerden hiçbirini görmeden yatarlarken, tabiat bu iç alan varlığını ortaya sermişti?... Bu kadar ilahi manzaralar kimin için yaratılmış ve bu şiir hüzmesi gökten yere, kimin için serpiliyordu?...„

Papas, hiçbir şey anlamıyordu.

Ve nihayet, işte, aşağıda, çayırın kenarında, pırıltılı sisle ıslanan, tak şeklindeki ağaçların altında, yanyana yürüyen iki gölge belirdi.

Sevgilisinden daha büyükçe olan erkek, öbürünün belinden tutmuş, arasıra alnından öpüyordu. Kendileri için yapılmış ilahi bir çerçeve gibi etraflarını kaplayan o kıpırdamıyan manzarayı birdenbire canlandırdılar. İkisi, bir varlık gibi idiler... Hem, öyle bir varlık ki; bu sakin ve sessiz gece onun için yaradılmıştı. Ve onlar, papasın, Allahına sorduğu suvale karşı verilen canlı bir cevap gibi, kendisine doğru geliyorlardı.

Papas, kalbi çarparak, hisleri altüst olmuş bir halde olduğu yerde kaldı; ve onları, mukaddes kitaplarda bahsedilen büyük dekorlardan biri içinde, Allahın isteklerini yerine getiren Ruth ve Booz'un aşkları gibi birşey sandı. Kafasında, mukaddes âyinlerin ilahileri, yakıcı feryatları, ve şefkatle kaynaşan bütün sıcak mısraları, uğuldamağa başladı.

Kendi kendine: "Belki Allah, bu geceleri, insanların ideal sevgilerini örtmek için yarattı! „ dedi.

Biribirine sarılan, bu çiftin önünden geri çekildi. Hakikaten, bu kız, yeğeni idi; fakat, ona birşey söylemek, Allaha itaatsizlik olacaktı. Eğer, Allah, sevgiyi hoş görmemiş olsaydı, onu, gözönünde duran bu kadar eşsiz bir güzellikle çerçevelemezdi.

Papas, şaşkın, mahcup ve girmek hakkı olmadığı, bir mabede tecavüz etmiş gibi, oradan kaçtı.

Size diyorum ki: her akşam, kızkardeşiniz yatınca, kız ona gidiyor. Irmağın yanında birleşiyorlar. Saat on buçukta, onları, orada bulabilirsiniz

No. 15

Gözlerimden taşıp yanaklarını yol yal ıslatarak akan lisanın ifade ettiği nedamet ve feragat artık benim içimde hiçbir köşeye hitap etmiyordu. Çünkü ıstırabın hakikî manasını taşıyan o damlacıkları ben halâ riya biliyorum, halâ onlar ıslak varlığına beni inandırmıyorlar.. Bir dakikalık sükûnu onun ağlıyan sesi bozdu:

— Ne söylesen haklısın Sabri. Ben hayatımı hissiyatıma kurban etmişim.,. Elimde olmadan senin yudum yudum vermeğe çalıştığın saadeti başkalarından bir ağızda içmek istedim. Fakat Sabri ben o zamanlar ne yaptığını bilmiyen bir çılgındım. Şimdi ise bütün bunları tekrarlamağa bile iğrenen bir tövbekârım. Beni, ne olur, ilk ve son olarak affet. Maziyi iade edelim. Kalbimden yalnız bir fırtına geçmiştir. Onu yıkılan köşelerile tamir etmek zor bir şey değil Yeter ki buna sen razı ol. Bense seni her zamankinden fazla sevmiye başladım. Ve bütün ömrümce senin temiz kalbine lâyık olmaya çalışacağım.. beni affet.

— Nasıl Iclal bunu sen mi söyliyorsun? Sen ha!.. benim bütün aşkımı, bütün saadetimi, bütün hayatımın ateşini bir hayvan kollarında söndüren kadın! Üç sene de kurduğum yuvayı üç günde yıkıp, birde benden af talebediyorsun öyle mi? Buna nasıl dilin varıyor, nasıl gönlün razı oluyor? Maziyi iade edelim derken alnıma sürdüğün lekeyi nasıl olur da unutuyorsun? Çocuğum gibi nazla büyüttüğüm, tertemiz aşkımı basit bir zevk adamının dudağındaki ateşle öldürüp de daimî hüsranla başbaşa bıraktığın kocana, gönülden.. sevgiden bahsederken göğsün kalkıp inmiyor, varlığına bile şüphe ettiğim vicdanın titremiyor mu?..

Senin iki damla gözyaşın zannediyor musun ki işlediğin günah içinde kendinden gecerek varlığını, saadetini inkâr ettiğin günler geri dönecek. Hayır onlar yalnız benim kalbimde saf ve bakirdirler. Ve ben bu hatıraların enkazına gömüleceğim. Fakat seni o yer kabul etmez betbaht kadın... Saadetimin elimde bıraktığı bir avuç hatırasına el sürme. Seni kendisine metres olarak bile kabul etmiyen adi adamın ateşli kollarına koş. Hem yıktığın bir hayatın enkazı üzerinden koş ki, yakında leşini Akbabaların bile iğrenerek yemiyeceği vicdansızın kucağına çabucak atılmış olasın.

Ağlamaktan göz kapakları kıpkırmızı olmuştu. Hıçkırarak odamdan çıktı. Ve gece yarısına kadar onun bitişik od dan gelen hıçkırık seslerini duydum. Öksüz kalmış hülyalarımın harabesinde denizin bitmek tükenmek bilmiyen vahşi 'gürültüsünden kaçarak başımı iki yastık arasına soktum. Can çekişen âmâlimin içimde hırçın akislerle uzayıp giden iniltisiyle, geçen her saniyenin ardında kalarak benden biraz daha kaçan güzel günlerime, azabın lisaniyle ve dolan gözlerimdeki ümitsizlikle derin derin baktım Gözlerimi yumduğum zaman şafak söküyordu..

. . . .

İki gecenin uykusuzluğu sıska vücudumu nekadar yormuş ki bu gün akşam üstü saat beşte uyanabildim. Ve yatağın içinde bir müddet çırpındıktan sonra ancak kendime geldim. Aynaya baktığım zaman ağzım hayretle açıldı. Kendi kendimi tanıyamıyordum. Yüzüm büsbütün sararıp süzülmüş ve gözlerim büsbün çökmüştü. Kapının çalınmasiyle aşağıya indim. Fikret gelmiştir diye sıkıntiyle salonun kapısını açarken, gözlerim antredeki bavullarda kaldı. Karım kapıya gelen hammala eşyalarını veriyordu. Ona yaklaştım bir gecenin içinde o da benim gibi harap olmuş, gözlerine bir ıssızlık; eriyip sararan yüzüne kederler çökmüştü. Boğulur gibi ona :

— Gidiyor musun İclâl?. dedim.

Nemli gözleri yere düştü. Sesi acı bir mana ile titriyerek:

— Gidiyorum Sabri! burada bir gün daha kalacak yüzüm yok. Diye cevap verdi. Biran onun ayaklarına kapanarak ağlıya ağlıya « Gel gitme İclâl » diye haykırmak istedim. İki elmas gibi parlıyan dolu gözlerinden halının üzerine yuvarlanan damlacıkları zabtetmeye çalışarak devam ediyordu :

— Bir zamanlar seninle sevişmiştik Sabri. Kireç burnu sırtlarında mehtap bizi altın oklariyle kovalar, kuşlar bize şarkılar bestelerdi. Ben bütün tazeliğimle, bütün güzelliğimle ilk olarak senin kollarına atılmıştım. Kim derdi ki zalim tesadüf bir gün bizi birbirimizden ayıracak.. Şimdi ise sana söyliyecek bir şeyim kaldı, onu son defa kabul et. Seni her zaman sevdim Sabri. Ve ismin son nefesimle ağzımdan çıkacaktır. Buna emin ol. Sana verdiğim ıstırabı ömürümün sonuna kadar yaşayacağımı tahmin ediyorum. Senin hiç kabahatin yokken okadar muztarip oldun. Fakat ben cezamı çekeceğim. İşte bu düşünce ölünceye kadar beni boğacaktır inan.. Seni çok üzdüm Sabri daha fazla söylemiyeyim. Allahaısmarladık!

Kapıyı çekerken arkasından :

— İclâl İclâl... diye inledim..

Ah o gitti hem de bir daha dönmemek üzere müebbeden gitti. Ne olurdu ona:

— Gel gitme İclâl! ben herşeyi unutacağım. Yine sen benim karım ve ben senin kocan olayım. Eski günleri temadi ettirerek yine berber yaşayalım. Eğer sen gidersen ben mutlaka ölürüm. Sensiz hayat ban zındandır meleğim, dön! deseydim

ve onun yeşil pırlanta gözlerindeki dam lalari dudaklarımla silseydim. Ah lâkin o gitti hem de bir daha dönmemek üzre müebben gitti.. Hiç mümkün mü geri dönsün, mümkün mü ki bu dişisiz kalan yuva ve benim öksüz kalan kalbim tekrar sevinsin ve neşelensin?

O müebbeden gitti. Yolum artık bir uzun yol ve hayatım canlı hüsran... Kimbilir ömrüm daha ne kadar yıpranacak ve yakıcı sam rüzgârlarlarının önüne katılan sararmış, kuru yapraklar gibi daha nerelere sürüklenip gidecek!...

●

Sekiz aydır Malkaradayım...

Uzlette yorgun kalbimin üstünden günler; kâh teselli verici yeniliklerle, kâh bir damla zehir bırakarak asırlar gibi geçti. Ve içimdeki bereler bazan sarılmış yaralar gibi rahat kaldı. Bazan da kabuğu koparılmış gibi günlerce ince ince sızlıyarak kanadı durdu.

Geçen sekiz ay bana onun ağlıyarak kapıdan çıkıp gittiği günü unutturamadı... Ve o gün benim hüsran içinde yüzen hasta kırık ömrüme en içli, en derin bir hicran olarak kaldı. Ondan ilk uzaklaştığım zamanlar duygudan, hisden, bütün insanlıktan uzaklaştığımı zannettim. Ve el'an onu hatırlatacak şeylerden, maddeden; bin türlü entrikalarla birbirlerini öldüren, en akla gelmez ihanetlerle yekdiğerini yaralıyarak ebedi ıstıraba mahkûm eden zalim, gaddar, vahşi insanlardan kaçıyorum. Canlı bir ölü gibi yaşayış zevkinden mahrum kalan vücudum; etleri erimiş bir yığın kemik gibi, ancak kuşların, böceklerin yuva kurduğu ıssız yerlerde dolaşıyor. Onu unutmak bir saniye bile hatırdan çıkarmak kabil değil. Hele o son gün bütün acılığiyle, bütün teferrüatiyle gözlerimin önünde. Onun titrek sesiyle, kalbi lisanının en canlı ifadesiyle bana özür dileyişi: «Sana çok ıstırap çektirdim Sabri. Fakat emin ol bu ıstırabın aynını yaşıyarak, ölünceye kadar seni seveceğim» deyişi hâlâ kulakları mdao günkü acılığiyle uğulduyor. Ve bir çift pırlanta gibi parlıyan dolu gözlerinin elemi hâlâ içimde ağlıyarak, beni de beraber ağlatıyor. Zavallı küçüğüm şimdi kimbilir nasıl bir kalb sancısiyle kıvranıp duruyor? Yahut talisiz kadın kimbilir nasıl bir vicdan hümmasiyle yanup kavrılıyor.... Malkara güzel bir yer; tıpkı o menhus yere, Barbaros köyüne benziyor... Burada her akşam hava kararıncaya kadar, Tekirdağına giden iki tarafı ağaçlık, çayırlık olan tenha şosada dolaşıyorum. Her akşam sevdalı bir nefes sarhoşluğu ile yüzümde çırpınan rüzgârda, yaralı bir kanat gibi zavallı hülyalarımın ıtrını koklıyorum. Renk, ışık, gölge ve bütün tabiat serapa şiir. Ben bu güzelliklerin kahkahaları içinde yuvarlanan canlı bir gözyaşı gibiyim. Sonbahar tam benim içimdeki yıkıntiyle denk bir mevsim. Bu akşam yine kurumuş yapraklarını yarı gölgeli eteklerine sermiş ağaçların arasında gezmiye çıktım. Saatler geçmiş hava kara yağmur bulutlariyle kapanmış gibi kararmışdı. Oturduğum ağacın altında parlak sedef kakmalı bir tepsi gibi yavaş yavaş; lâcivert boşlukta uçuşan sayısız eteşböceklerine benziyen yıldızların arasına doğru yükselen mehtabın sarı saçlarını ufuklera sererek süzülüşünü seyrediyordum. Başımın üstünde küçük vücudunu akasya dallarının dikenli yapraklarına gizlemiş püraşk ve pürşevk bir bülbül karanlıkların mahzun sessizliğine, her çiçekten topladığı bin nağmeyle şarkılar söyliyordu. Ben o bülbülden daha çok doluyum, benim iniltilerim ondan daha çok hazin. Lâkin bunu dinliyecek sevgili nerede?

Oh... Şimdi o kimbilir hangi rüya bahçesinin renkleri arasında geziyor, dudakları hangi çiçek yaprağının şebnemleriyle ıslanıyor... Onu kimbilir...

Ayağa kalktım. Çimenler üstünde yürürken gece vakti kendilerini tamamen inzivada zanneden bülbüller korkarak sustular. Ne bilsinler benim daha çok yaralı olduğumu, yanık türkülerinin her nağmesinde İclâl... İclâl diye haykıran bir feryat dnyduğumu ne bilsinler. Büyülü bir cazibeyle ağaçların arasından çimenleri ezerek evime doğru yürüdüm. Korunun bağrından çayıra süzülen ırmak; altın saçlarını tel tel çimenlerin üzerine sermiş mehtabın parlak sarı gözlerine prestiş ediyor, yeryüzünün bu sevgili ışıklar ilâhesine şırıl şırıl serenatlar okuyordu. Ben onda ruhumun karanlık boşluklarında hıçkıran bir feryadın boğuk, titrek iniltisini duydum. Ve gecenin bu renk, musiki rüyasına içimdeki ıstırabın kâbusunu karıştırmamak için karanlık eyimin kuytu köşelerine koştum...

Ev sahibim ihtiyar bir kadındı. Kocası Gazne çöllerinde şehit düşerek onu dul bırakmış. Şimdi bu küçücük evinin kirasiyle geçiniyordu. Ona bir iyilik yapmış olmak için muayenehanemde bir hizmet de verdim. Zavallı kadın nekadar sevindi. Zaten bu küçük memlekette beni ilk anlıyan yalnız o oldu. Bana birkaç gün için de kendi evlâdı imişim gibi ısındı. Bir buhran esnasında uzaklara dalmışken gözlerimi yaşlı görerek çok zaman yanıma gelir, müşfik bir anne gibi önüme diz çöker ve bana:

— Evlâdım niçin böyle her zaman ağlıyorsun? Senin içini yiyen bir dert var muhakkak. Söyle bana elimden ne gelirse yapayım. Dünyada dermanı olmıyan dert yoktur; derdi. Ben bu saf ihtiyarı okşar, benimle beraber gülen ve benimle beraber ağlıyan tatlı yüzüne bakarak cevap verirdim:

— Ah teşekkür ederim valideciğim... Fakat bu derdin ezelden beri şifası yoktur.

İşte yine beni iki gündür hüzünlü gördüğü için, kimbilir neler düşünerek merdivenleri çıkarken arkamdan koştu. Sevçinle elime bir zarf uzattı. Odamda zarfın arkasını okudum. Annemden geliyordu. Açtım satırların üstünde gözlerimi geçirmeğe başladım:

«Sevgili oğlum!

Bir aydır mektubuma cevap vermedin. Acaba hastalandı mı diye burada baygınlıklar geçirdim. Niçin beni bu hasta halimde üzüyorsun. Bu inadından vazgeç evlâdım. İhtiyar annenin sözünü dinle. Çok hastayım, herşeyi bırakarak buraya koş gel... Ahır ömrümde seni yanımda görmek istiyorum. Hem niçin İstanbulda doğup büyüdüğün yuva dururken hayatını gurbet köşelerinde geçiriyorsun?. Heder olan gençliğine acımıyor musun evlâdım? Seni çok zayıflamış değişmiş diye duydum. Öyle yerlerde niçin kendini kahredip duruyorsun. Burada merak içinde çırpınmama komşular, yedi kat eller acıyor. Sen hiç acımıyor musun?.. İhtiyar anneni dinle gel yavrum. Dört senelik hasret canıma yetti. İlâh...»

Zavallı annem beni hasta yattığı döşeğinin başına çağırıyor. Benden bir teselli umuyor. Oh talihsiz kadın. Bilmiyor ki oğlu hislerini sevgilisinin, nankör karısının açtığı mezara gömdü. Bilmiyor ki oğlunun artık acıyacak kalbi, ağlıyacak gözü yoktur. Erimiş bitmiştir... Ve bilmiyor ki oğlunun ruhu zerre zerre olarak bu gurbet havasına dağılmıştır.

Ah bu gurbet, bu uzlet... Benim aşk dolu, saadet dolu rüyalarımı; ölüm zebanilerinin kollarında geçirdiğim kâbuslarımı, uçup giden günlerinin saatlerinde saklıyan diyar...

. . . . . .

İstanbula gitmek...

Bu benim için biraz güç olacak. Onu unutmıya çalışarak memleketin en hücra, en münzevi köşelerinde avunurken tekrar onun muhitine dönmek pek zor ve tehlikeli... Ah anacığım beni neden böyle müşkül mevkide bırakırsın. Bilmiyormusun ki çocuğun kara bahtının omuzlarına yüklediği hasta kırık bir ömürle ümitsiz, küskün yaşıyor. Niçin onu uzaklaşmak istediği bir vücudun teneffüs ettiği havayı koklamıya mecbur edersin. Fakat zavallı kadının bunda ne kabahati var ki. Kendine teselli diye çağırdığı yavrusunun asıl teselliye muhtaç bir hasta olduğunu, orada işkenceler içinde büsbütün öleceğini ne bilsin. O eğer hasta olmamış olsaydı. Muhakkak ki gitmezdim. Fakat onda hiç aldanmıyan bir hissi kablelvuku vardır. Karar verdim gideceğim.

***

İstanbula geleli iki gün oldu. Bu kısacık iki gün içinde koskoca İstanbul bunalan ruhuma dar geldi. Vapurdan indiğim abah köşkün kapısında beni ilk karşılayan, ihtiyar hâliyle kollarını açarak bana doğru koşan annemi böyle ayakta sapasağlam görünce evvelâ şaşırdım. Sonradan anladım ki mektubu annemin ağzından dayım

yazmış. Ve benim İstanbula dönmem için ancak bu çareyi bulabilmiş. Fakat benim buna o kadar canım sıkıldı ki biran ters yüzüne dönmeyi düşündüm. Eğer annem öyle ölüm ölüm yalvarmasaydı dönecektim de. Çünkü İstanbulun gürültüsiyle benim ruhumdaki sükûn biribirine zıt iki kemiyetti. Lâkin nerde... Annem beni daha ilk kuçaklayışında bu ne hal diye ağlamaya başladı. Biçare kadın uzun dört yılın hasretiyle hiç yanımdan ayrılmadı. İkide birde boynuma sarılıp gözlerimden öperek:

— Ah evlâdım eriyip bitmişsim. Yabancı ellerde kendini bu kadar hırpalayacak, üzecek ne vardı? Bereket versin dayın akıl edip o mektubu sana yazdı. Yoksa daha gelmiye niyetin bile yoktu. Neyse artık buradasın. Belki bu hava tebdili sana yarar... diyordu. O gün akşama kadar köşkten dışarı çıkmadım. Daha doğrusu çıkmak istemedim. «ONU» ise ne ben anneme sordum, ne de annem bana ondan bahsetti. Bu gün sabah vapuru ile İstanbula indim. Öğleye kadar yorgun adımlarla kararsız dolaştım. Ne kocaman kocaman farklarla değişen yenilikler, ne o gurbetten dönmüş bir insanın ağzını bir karış açıkta bırakan güzellikler ve ne de şehrin sakinlerindeki samimiyet havası beni alâkadar etmiyordu... Bana bütün bu yenilikler ruhum gibi eski, bütün bu güzellikler ruhum gibi çirkin ve soğuk görünüyordu... Halbuki ben dört sene içinde büyük adımlarla koşan, medeniyetin en son merhalesine doğru ilerliyen yurdumu böyle mi görmek isterdim. Bu geniş caddelerde karanlık, daracık ruhumla, kara bahtımın omuzlarıma yüklediği hasta, kırık ömrümle sürünür gibi sefil, perişan bir halde mi dolaşmak isterdim. Oh benim yıkılan emellerim ve harabesinde baykuşlar gibi inlediğim zavallı hülyalarım. Hiç hatırıma gelir miydi ki süslü, çiçekli emellerle mes'ut olarak ufak bir refaha kavuşmak için gittiğim yerden birgün böyle bu derece büyük bir felâketle döneceğim...

Sirkecide lokantaların önünden geçerken arkamdan:

— Sabri bey, Sabri bey diye bağıran bir ses işittim. Dönüp baktığım zaman ilkönce tanıyamadım... Eski tabur kâtibi sivil elbiselerinin içinde çok daha başka bir adam olmuştu... Ben şaşkın bir halde ona doğru yürürken o ellerime sarıldı ve koluma girerek beni lokantaya soktu.

— Sizi gördüğüme ne kadar memnunum Sabri bey diyordu. Fakat İstanbulda tesadüfümüze hiç ihtimal vermezdim... Bir zamanlar Tekirdağından kayboldunuz. Nerelere gittiğinizi hiç kimse anlıyamadı. Ben sonradan Sıhhiye müdüründen duydum ki Malkarada imişsiniz. Peki buraya ne zaman geldiniz?..

— İki gün evvel! diye cevap vermekle iktifa ettim. O bütün ısrarlarıma rağmen benim için garsonu çağırırken birdenbire birşey hatırlamış gibi:

— Bira içer misiniz doktor? diye sordu.

— Mazur görün Kâmil bey artık bünyem kaldırmıyor. O, ağzını bir karış açarak:

— Oh.. Sahi affedersiniz... Fakat siz büsbütün vücuttan düşmüşsünüz acanım...

Bahsin kapanması için ona demindenberi dilimin ucunda kalan hayreti sordum:

— Siz nasıl oluyor da böyle sivilsiniz?.

— Haberiniz yok mu tekaüt edildim. Üzerinize afiyet bir hastalık geçirdim. Tam iki ay hastahanede yattım. Bundan bir ay evvel de tekaüt olarak taburcu çıktım... Şimdi ticaretle uğraşıyorum, başka ne yaparsın geçinmek dünyası bu.

— Geçmiş olsun hastalığınız neydi?..

— Zatülcemp dediler amma hafif atlattık. Gümüşsuyu hastanesinde hemen hemen iki ay istirahatle geçti... Şu bizim Fikret te orada idi.

Hücrelerime varıncaya kadar bütün vücudum şiddetle sarsıldı. Hayatıma idam kararı veren bu ismi bir senedir ilk defa duyuyordum. Biraz önce ölgün duran vücudum bir anda dimdik kesilmiş, tüylerim diken diken olmuştu... Hayretimi saklıyamıyarak gayri şuuri sordum:

— Fikret mi?!

— Evet öldüğünden haberiniz yok mu? Kulaklarımda uğuldayan sesin her ihtizası birer fosfor zerresi gibi yanarak bütün beynimi sardı. Diken kesilmiş tüylerim ateşten birer iğne gibi vücuduma batmağa başladı.

— O öldü öyle mi?.

— Öldü hem de ne feci bir ölüş. İyi birşey değil amma görmeliydiniz doktor... Vücudunun belinden aşağısı simsiyah kömür gibiydi. Altı ay seyyar koltuğunda hiç kıpırdamadan yaşadı.. Hastalığı onu, eski Fikretten bambaşka bir adam yapmıştı. Altı ay bütün hastane halkı ondan illallâh dedi. Çünkü herkese bilhassa neferlere yapmadığını bırakmaz, onları küfürle her dakika bağırarak bir hayvan gibi kullanırdı. Böylelikle hastanede herkesi kendisinden soğuttu. Herkes onun yüzüne karşı nefretle öleceğini söylerdi. O zaman o bağırarak: «Ölmiyeceğim yakında Fen frenginin çaresini bulacak» derdi. Ve sonra kütürüm olmuş simsiyah yerlerine bakarak ilâve ederdi:

«Fen terakki ediyor. Bir gün kafayı çıkarıp bir başka vücuda takacaklar, fakat Fikret yine yaşıyacak. Ölmiyecek.. Ölmiyecek..» derdi... Ona kıskıs gülenler, ince ince alay edenlere hiç aldırış bile etmezdi... Bununla beraber yarım vücudiyle hemşirelere sataşmaktan da bir türlü vazgeçmedi. Hattâ ben bile bir zamanlar ondan nefret edenler arasına dahil oldum.

Bundan bir buçuk ay evvel yine «Fen terakkı ediyor. Ben mutlak yaşayacağım, Fikret mutlak yaşayacaktır» diye bağırarak öldü.

Yerimden kalktım. Arkama bakmadan, birşey söylemeden lokantadan dışarı fırladım. Kâtip oturduğu yerde kimbilir nasıl şaşırıp kaldı. Hem ona karşı bu hareketim ikinci def'a oluyordu. Bir onu mahfel bahçesinde yine böylece bırakıp kaçmıştım... Fakat o zaman ortada öldürülen bir kalp vardı. Şimdi ise öldürdüğüm bir vücut var.. Yürüdüğüm geçtiğim, yerleri görmiyorum. Lâcivert bir boşlukta zaman zaman yanarak uçan bir ateşböceği mi? yoksa kanadından yaralanmış; yere düşüp ölmek içinen küçük bir vicdan darbesi bekliyen çaresiz bir kuş mıyım bilmem... İlerledikçe benden uzaklaşan yerler.. Koştukça önümde yaklaşan ve etrafımda genişliyen dekor. Karışık rüya manzazaları gibi müphem... Uykusunda yürüyenler gibi bazan bir tüy hafifliğiyle uçuyor, bazan da meçhul bir yükün altında kalarak sürünüyorum... Yürürken birkaç kişiye çarpmış ve «Pardon» diye iki büklüm olan bir kelimeyi duymamış olsam kâbus geçirdiğime hükmedeceğim..

Bazı mahlûklar vardır ki ısırdıkları yerde bıraktıkları tesiri görmemek için sanki kaçarlar. Ben biraz bunlardan mıyım bilmem? Bir de zehirlerini döktükleri damarlardan emdikleri kanla bayılarak düşüp çırpınan sinekler vardır. Ben bu gün her halde daha çok onlardanım.. Haberim yok Kireçburnuna gelmişim.. Vapur iskeleye yanaşıyor, gözlerim karşıda Beykoz korusunun koyu yeşilliğinde geziyor. Biraz sonra iskeleye çıkan yolcuların arasından eve dönüyorum.

***

Hep aynı kâbusun tekrarından içimde dolu dizgin genişleyen yeknasak saatlerle iki mustarıp gün daha geçti. Ve ben iki gün ıssız, metrûk bir manastıra benziyen evin içinde en ulvi tevekküllerle bir heyûlâ gibi dolaştım. Arasıra karşıki köşke dalan gözlerim pencerelerinin kapalı pancurları önünde kaç defalar ümitsizlikle sızlandı. Fakat onlar bir saniye bile aralanmadan hep öyle kapalı kaldılar. Öyle anlarım oldu ki gönlüm bir kuş gibi uçup onun penceresinde dinlenmek istedi... Fakat benim yaralı kırık kanadım onun kelebek neş'esiyle uçuşuna erişebilecek kadar canlı değil. Ve kimbilir o şimdi hangi çiçek bahçesinin kokuları arasında geziyor, hangi çiçek yaprağının üstünde kanat çırpıyor. Ben onun bahçesinde yaprakları dökülmüş solgun bir çiçek olmıya bile razıyım. Fakat nerde. Ben şimdi daha çok ıssız dağ başlarında yetişen vahşi yoncalara benziyorum. Her akşam bülbüllerle beraber beyhude çırpınıp duruyorum. Hiç olmazsa onların feryadına güller açıyor, ve bir sabah bu güllerin penbe yapraklarında şebnmeler görüyoruz.. işte onlar bu ezeli aşıkların gözyaşlarıdır... Sabahlara kadar ben de bülbüllerle beraber ağlıyorum. Seher vaktında onların rüyalı vuslatları ruhumda ne acı kıskançlık hisleri doğuruyor... Ve ben yine pencerelerin kapalı pancurları önünde kanat çırpıyorum.

Vefasız sevgilinin kalbi taşlardan katı. Şair: Vefasızlık: «senin ismin kadındır...» diye ağlıyor. Ve ben onu hayatımla kabul etmiş bulunuyorum.

Akşam üstü deniz kıyısına iniyordum. Ağaçlıkların arasından geçen dar, bozuk, taşlık yolda Ahmet Hamdiyle karşılaştık. Beni görünce hayret etmedi, sadece elini uzatarak:

— Hoş geldin Sabri, dedi Fakat onda hiç görmediğim bir hal vardı. Her zaman yüzüme bakan gözleri bulutlanmış, yerlerde dolaşıyordu. Bir musiki ahengine benziyen tatlı gür sesi ağlıyor gibiydi. Hiç birşey söylemiyor onu dinliyordum:

— Sana söyliyecek birşeyim yok dostum. Bunun için kendimde hak da görmiyorum... Yalnız o zavallı cezasını pek feci olarak çekiyor.. Daha İstanbula geldiği gün bana herşeyi anlattı. Şimdi ona karşı yapacağımız şey sadece acımaktır... Görüyorsun ya Sabri, hayat ne karışık. Biz bir zamanlar neş'enin ifratına varan iki dostuk. Halbuki bugün ayni hicran kaynağının başında ağlayan iki mustarip kalbiz... Çünkü kardeşimi ben de sana yakın severdim.

Fakat bir sürü düşünce ile ne kadar ambale olmuşum ki, onun kesik kesik söylediği sözleri anlamıyorum... Kulaklarım uğulduyor, küskün gönlüm bu betbin şairin yanından kaçmak, uzaklaşmak istiyordu. Ah bu yaşayıştaki tesadüfler bazan insanlara ne zalim oluyorlar... Hatıralarımla bu günler arasında en büyük tezatlara yükselen farklar var... Eskiden akasyaların altında eteklerini suların üstünde sürüyen mehtabın renklerine bakarak bana şiirler okuyan, bülbüllerin hazin bestelerine gülteler söyliyen arkadaşımdaki bedbinlik şimdi ruhumda uyuyan en içli mersiyeleri ağlatıyordu... Ondan ayrıldığım zaman yokuşu kararsız inen ayaklarım biribirine dolaşıyor, yorgun vücudumu bilmediğim yerlere doğru sürükliyordu...

Deniz kıyısında çok duramadım. sanki eni suların içine çeken meçhul bir kuvvet ardı.. Bir başka elâstiki cezbe ile uçar ibi tekrar köşke döndüm.. Akşamın ko- gölgeleriyle kararmaya başlayan hava. hemla mütenasip bir renk almağa başlı- ordu. Yemekten sonra her geceki gibi öşkün önündeki çardağın altına gitmedim. Odamın penceresinden giren ılık meltem üzgârının yüzümü okşıyan nefeslerini has- göğsüme doldurarak kitap okuyordum. ülbüller yine çalıyorlar, mehtap yine yük- eliyordu. Birden kulaklarım uzaklardan ge- en ince bir keman sesiyle doldu. Elim- en kitabı atarak dışardaki çardağın altına oştum. Kalbim ürkmüş bir kuş yüreği ibi hızlı hızlı çarpıyor, göğsümden adeta rlayacakmış gibi bütün vücudumu şiddet- sarsıyordu. Karşiki köşkün kaç gündür apalı duran pancurları açılmış yarı ay- nlık odanın lâmbaları yanmıştı... Uzak- n; kemaniyle pencerenin kenarına dayan- ış bir kadın gölgesi farkettim... O idi.. Iclâl!» Bütün gençliğimi, bütün aşkımı ağmelerinde taşıyan Şumanın rüyasını ça- yordu. Nasıl olduğunu anlıyamadan o rafa doğru sürüklendim... Yaklaştıkca esi daha çok titriyor, nağmeler hassas rmakların ucunda daha çok ağlıyordu... şkün hemen dibine gelmiştim. Kendimi incir yapraklarının altına gizledim. hep çalıyordu... Yerimde duramıyordum; nu bir defacık daha görmek benim en arzumdu. Usulcacık incir ağacına tır- andım. Fakat birdenbire az kaldı düşü- ordum. Çünkü gördüğüm manzara felâ- t dolu hayatımın en müthiş en acı sah- sini teşkil ediyordu... Tüylerimi ürper- bu odanın içine gözlerimi kırparak tek- r baktım.. Karım benim büyük çerçeveli fotoğrafım karşısına geçmiş; hayaline tirdiğ İsanın önünde ibadet eden bir ra- be gibi, eskiden ona her zaman tekrar- ttiğim Robert Şumanın rüyasını çalıyor- . O kadar dikkat ettiğim ve kendisine kadar yakın olduğum halde onu güç- le tanıyabiliyordum. Solmuş, süzülmüş ü kanarya kuşlarının göksünden daha n, yarı çıplak kolları hastalıklı küçük ocukların bileklerinden daha ince idi. O- n bir kemik yığınından ibaret kalan vü- duna uzun uzun ve için için ağlıyarak ktım...

Bir zaman; kulaklarıma ince, hassas ir feryat gibi dolan titrek keman sesi din- i... Parmaklarında kaybolan küçücük bir endili gözlerine götürdüğünü gördüm... O da benim gibi ağlıyordu... Zavallı kü- üğüm bense seni hisden mahrum bir mah- ük, çiçek bahçelerinde renkleri dolaşan rke düşkün bir kelebek sanıyordum.. Bir gün veremli parmaklarının bütün has- asiyetile, hasta kalbinin en acıklı feryadile otoğrafım karşısında ağlıyarak keman; ve ilhassa o çok sevdiğim Şuman'ın rüyası- ı çalacağına nasıl inanırdım... O çalar- en bülbüller bile susmuşlar dinliyorlardı. Birden ona: «İclâl.. İclâl beni affet ben eni anlamıyan bir talisizim.. Görüyorum ki ektiğin ıstırap günahını çoktan sıcaklı- ında eritti... Gel yavrum gel atıl kolla- ıma, mezarımız bir olsun» diye hıçkıra- ak ağlamak ihtiyacıyla uyandım.. Fakat e o, ne de Allah beni affetmiyecekti. Göz- aşlarımı zaptedemiyerek ağacın üstünden üşer gibi indim... Koşarak köşke döndü- üm zaman: Annem:

— Gene ağlıyor musun evlâdım?.. di- ordu...

***

Bu gecenin üstünden bilmem kaç gün geçti...

Ayni yeknasak ıstırabın hummasiyle u- zun zaman kedimi bilmeksizin yaşadım... Bahar rüyaları bunalan ruhumun üstünden birer kâbus gibi geçti... O geceden sonra hiç odamdan çıkmadım.. Ve onun bir da- ha görmedim.. Yalnız bir gün köşklerinin kapıları ardına kadar açılmıştı...

Uzaktan gördüğüm o karanlık boşluğa bütün ruhumla doldum. Böylece çok geç- medi o dört köşe karanlık yerden bir ta- but çıktı...

Daha sonra ağaçlıkların arasından kay- bolurken ardından yuvarlanan gözyaşla- rım onun ruhuna vuslat haberi götürdüler. Ve yakında ona kavuşacağımı düşünerek içimi çekerken İclâl.. İclâl diye inledim...

BİTTİ

Leylâklar

— *Baştarafı 9 uncu sayfada* —

— Peki Jülide, dedi, arzun yerini bulacak: gideceğim.. Fakat beni affet- tiğini işitmeden, buna razı olamam..

Gönlümden gelmeyen bir mırıltı ile:

— Müsterih olunuz, dedim.

— Affettin mi?..

— Evet!!..

Elinde tuttuğu leylak'ı dudaklarına götürdü:

— Bunu, aşkımızın bir hatırası ola- rak saklayacağım, dedi. Çünkü aşkımız leylak kokuları içinde doğmuştu..

— Yine o kokular içinde öldü, di- ye ilâve ettim.

İçini çekti. Sonra başı önünde uzak- laştı.

Omuzlarım düşük bir halde, bir ha- rabe halinde orada kalmıştım. Kımılda- mağa bile iktidarım yoktu.

Ne kadar zaman böyle kaldım, ha- tırlamıyorum. Melihin kalın sesini çok yakınımda duydum:

—Köşke gitmek için sana yardım ede- yim mi Jülide, diyordu. Biraz odanda istirahat et!.

Hayretle döndüm:

— Sen bu gün işine gitmedin mi? dedim.

— Hayır!, senin teselliye ve tedavi- ye ihtiyacın olacağını biliyordum. Belki bir işe yararım diye düşünerek kaldım.

Nasıl oldu bilmiyorum. Birdenbire kendimi onun kollarına attım. Hıçkı- rıklarım arasında:

— Senin için çok insafsız davrandım Melih, dedim. Fakat hasta idim.. Ha- yatını zehirlemekten, başına daima bir ıstırap kaynağı olup kalmaktan çekini- yordum. Lâkin artık korkmuyorum.. is- tersen hayatlarımızı birleştirebiliriz...

Endişe ve dikkatle yüzüme bakıyor; omuzlarımı okşayarak:

— Emin misin?. kendinden emin misin?. diye soruyordu.

— Tamamile eminim, dedim.

Bu cevabı, içimden gelen kuvvetli ve derin bir kanaatle söylemiştim.

Gözleri yaşardı. Beni göğsüne bas- tırarak:

— Demek ki her bekleyişin sonu hüsran olmuyor? dedi.

Mahzun bir gülümseyişle:

— Elbette! diye mırıldandım.

Bir baharın leylakları gözyaşı içer- ken, ertesi bahara onların düğün ziy- neti olarak her köşeye serpiştirilece- ğine kim inanırdı? değil mi Reyhan?..

Artık güneş çekildi. Birer gölge di- zisi haline gelen satırlarla uzayıp giden mektuba nihayet vermek lâzım..

Çok mes'ut ve neş'eliyim!.

Yakında görüşeceğimizi umar, göz- lerinden öperim sevgili kardeşim.

Geliboludaki Tarihî Eserler Üzerinde Bir Konuşma

— *Baştarafı 19 uncu sayfada* —

naatimce, büyük değerdeki eserlerden şim- diki durumlarının resimleri alınmalı ve re- leveleri yaptırılmalı ve hepsi de münferit ve tehlike vermiyecek bir vaziyette bu- lunmalarına göre muhafaza edilerek mü- sait bir zaman geldiği vakıt tamir ettilrme- lidir.

Hamamlara gelince: sayısı beş altıyı bulan bunlardan üç tanesi mal sahipleri tarafından tamir ettirilmiş ve işletilmekte- dir. Bunlardan Sarıcapaşa hamamı çok haraptır, fakat çok kıymetlidir. Bu eserin muhafaza edilmesi lâzımdır.

— Son Gelibolu tarihinde bu eserle- re ait resimler ve izahat vardır değil mi?

— Bazılarının vardır. Ve bir kısmı- nın da yoktur. Bununla beraber bu eser kültürel bakımdan Gelibolu için bir ih- tiyacı karşılamış olabilir. Noksanlar son- radan tamamlanır.

Size burada Gelibolu tarihine girmemiş çok mühim bir eserden bahsedeceğim.

Gelibolu, bir üssübahri olması itibarile burada birçok tanınmış kaptanderyaların mezarları ve eserleri vardır. Bunlar ara- sında ilk deniz kumandanlarından Gazi Mansur Bey ve Gazı Ali Baba ile Kan- nuni Sultan Süleyman devri kaptanı- deryalarından Güzelce Kasım paşanın, İkinci Mahmudun kaptanıderyalarından Hafız Ali paşanın ve Üçüncü Mustafa devrinde Navarin ve Çeşme muharebesin- de kaptanıderya olan Mandalzade Hüsa- mettin paşanın ve damdı kaptanıderya Kaymak Mustafa paşanın mezarları en ziyade göze çarpar. İşte bu son kaptanı- deryanın Geliboluda yaptırdığı ve halk arasında Telliçeşme denilen eserin bizce yalnız Lâle devri mimari tarzını ifade et- mesi itibarile değil, ayni zamanda Lâle devri tarihini aydınlatması cihetinden çok mühim ve kıymetlidir.

Çeşmenin kitabesi aynen şudur.

Hazreti Han Ahmedin damad ve Sadrazamı
Asaf İbrahim paşa menbaı cut ve suhâ
Hatunu Pakizesin damat edinip zatine
Ol çırağı hâsının kadrine verdiği itilâ

Beldei pâki Gelibolu diyarı olmağın
Mihri âsarı ile kıldı bu şehri pür ziya
Iki yüz yıldanberi bir kimse himmet etmemiş
Anâ saklarmış bu hayratı Cenâbı kibriyâ

Hik olup mecraları müruru din ile
Çeşmelerden nice yıllar akmamış bir katre ma'
Verdi çün tevfik ol zati celilüşşânı hak
Eyledi tathirü tâmirinde Sayu bi riyâ

İtti bu hayırla ihya bu diyârın halkını
Bula eden ruhu pâk yazıcı zade Safa
Sadrazam ve hazinedarı valâ kadrinin
Ömür ile devletlerine efzun ide avni hudâ

Valideyninde edûp reyyân aynı selsebil
Eyliye hak anlara firdevsi me'va içre câh

Çeşmenin aynataşı üzerindeki diğer kitabede de:

Mısraı tarihin eylerken reşidâ cestu cu
Kıldı icra navidan câmei nazik eda
Diru zeban lûlesi esrap eden tarihi
Ma' için kim fi sebilûllâh akıttı Mustafa
1138

Çok neşeli mimarımızı fazla yorma- mak için lûtuflarına teşekkür ederek yan- larından ayrıldım.

ON SENE GENÇLEŞTİM

Bundan böyle ihtiyar donuk bir hal alan teni, temiz ve genç bir hala sokup beyazlaştırmak çok kolay bir iş. Sonunda fen, ten ve cildi iyiçe besleyen maddeyi de keşfedip ortaya çıkardı. Bu madde uğuşturularak tene sürülünce mesamat tamamile açılıp serbest kalıyor. Çizgi ve buruşukluklar bertaraf oluyor, bazı cilde arız olan siyahımsı noktalar yokoluyor. Bu temizleyici ve besliyeci madde yalnız: yeni "TOKALON„ kreminde vardır.

Bu maddede, harikulâde bir kuvvet bulunduğu için, en çirkin yüzler bile az zamanda genç ve güzel bir hal alıyorlar.

"TOKALON„ kreminin "pembe„ renkli olanını gece yatmadan önce kullanınız. Uykunuzda derinizi tazelendirir. Sabahları ise "TOKALON„ kreminin "beyaz„ renkde olanını kullanınız. Tene bir beyazlık, bir serinlik verir.

Beyaz "TOKALON„ üzerine sürülen podra bütün gün kuvvetini muhafaza eder. Teniniz, cildiniz nekadar fena olursa olsun "TOKALON„ kremini kullanmağa başladıktan sonra elde edeceğiniz neticeyi sevinçle karşılayacaksınız. "TOKALON„ ile hiç ummadığınız bir netice elde edeceğinize emin olabilirsiniz.